

ΠΡΟΛΑΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΦΩΣ ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ	(Μελέτη)	Ε. Α.
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	(»)	Ρ. Νίλνερ
ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	(»)	Δ. Ριαζάνωβ
Η ΤΕΧΝΗ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟ ΛΑΟ	(»)	Φ. Κλίνσονλερ
ΓΙΑ ΤΟ ΨΩΜΙ ΚΑΙ ΛΕΦΤΕΡΓΙΑ!	(Ποίημα)	Γ. Χειμαρίδης

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ :

ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΚΑΙ ΑΒΕΡΚΙΟΥ	[Σημείωμα]	Χειμαρίδης
Τ' ΑΡΡΑΒΩΝΙΑΣΜΑΤΑ	[Κριτική]	—Ε.—
ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΓΕΩΡ. ΚΟΛΛΕΧΤΙΒΕΣ	[»]	—Τ.—

ΑΙ ΧΡΟΝΙΑ — 3 — ΟΧΤΩΒΡΗΣ - 1945

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΠΡΟΛΑΤΗΣ

ΟΚΤΩΒΡΗΣ - 1945

Α΄ ΧΡΟΝΙΑ - ΑΡ. 3.

ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΦΩΣ ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

Ἡ περίοδος ἀπὸ τὰ 1903 ὡς τὰ 1906, ἦταν ἓνα χρονικὸ διάστημα διαφοροποίησης καὶ ἐντατικῆς ἀποκρυστάλλωσης πολιτικῶν τάσεων καὶ γραμμῶν, μέσα στὴ Ρωσικὴ σοσιαλδημοκρατία, Ἦταν ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ποῦ γράφτηκε τὸ βιβλίον τοῦ Τρότσκι « Περὶληψες καὶ Προοπτικὲς ». Τὸ βιβλίον αὐτὸ γράφτηκε σὲ μικροὺς τόμους, καὶ ὁ κάθε τόμος γιὰ διαφορετικὸ σκοπὸ. Μία φυλάκιση ὅμως τοῦ συγγραφέα, τὸ Δεκέμβριον τοῦ 1905, τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἐκθέσει πρὸ συστηματικῶν, ἀπὸ πρῶν, τῶν ἀπόψεων του πάνω στὸ χαραχτήρα τῆς Ρωσικῆς Ἐπανάστασης, καὶ τί μπορούσαν νὰ περιμένουν σὰν ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης.

Αὐτὴ ἡ σκορπισμένη ἐργασία μαζεύτηκε καὶ βγήκε σὲ βιβλίον, στὴ Ρωσικὴ γλῶσσα, τὸ 1906. Γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ γίνουν ἀντιληπτὰ τ' ἀποσπάσματα ἀπὸ αὐτὸ τὸ βιβλίον, ποῦ δίνουμε πρὸ κάτω, καὶ νὰ πάρουν τὴν κατάλληλη τους θέση μέσα στὸ μυαλὸ τοῦ ἀναγνώστη, πρέπει πάλι νὰ τὸν υπενθυμίσουμε πὼς τὸ 1904-1905 οὔτε ἓνας ἀπ' τοὺς Ρώσους Μαρξιστὲς δὲν ἐπρόβαλε γιὰ νὰ ἐκφράσει ἔστω καὶ τὴν ἰδέαν πὼς ἦταν δυνατό νὰ οἰκοδομηθεῖ μιὰ σοσιαλιστικὴ κοινωνία σὲ μιὰ μόνη χώρα γενικά, καὶ στὴ Ρωσσία εἰδικά. Αὐτὴ ἡ σκέψη ἐκφράστηκε, γιὰ πρώτη φορά, ὕστερα ἀπὸ 20 ὀλόκληρα χρόνια, δηλαδὴ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1924.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς πρώτης Ρωσικῆς ἐπανάστασης, (1905), ὅπως καὶ κατὰ τὰ χρόνια ποῦ μεσολαβήσανε ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπανάσταση ὡς τὴν δευτέραν, (1906 - 1917), ἡ διαφωνία, (μεταξὺ Τρότ-

σκυ καὶ τῶν.. «πραχτικῶν» ὀπαδῶν τοῦ Κέντρου), ἀφοροῦσε τὴ δυναμικὴ τῆς ἀπικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, καὶ ὄχι τὶς πιθανότητες καὶ δυναμικότητες μιᾶς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Ὅλοι οἱ σημερινοὶ ὑπερασπιστὲς τῆς θεωρίας τοῦ «σοσιαλισμοῦ σὲ μιὰ μόνη χώρα», χωρὶς οὔτε μιὰ κἄν ἐξαίρεση, ἐκείνη τὴν ἐποχὴ περιορίζανε τὶς προσδοκίες τῆς Ρωσικῆς ἐπανάστασης στὴν ἐγκαθίδρυση μιᾶς ἀστικῆς δημοκρατίας. Ἰσα μὲ τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1917 αὐτοὶ οἱ «μαρξιστὲς» θεωροῦσαν ἀδύνατη ὄχι μόνον τὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ μιὰ μόνη χώρα, ἀλλὰ καὶ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸ προλεταριάτο στὴ Ρωσσία, πρὶν αὐτὸ νὰ γίνεῖ στὶς ἄλλες βιομηχανικὲς πρὸ ἀνεπτυγμένους χῶρες.

Ὁ ὅρος «Τροτσκισμός» λοιπὸν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ἀπ' τὰ 1905-1917, ἐσημαίνε ἐκείνη τὴν ἐπαναστατικὴ ἀντίληψη, πού σύμφωνα μ' αὐτὴν ἡ ἀστικὴ ἐπανάσταση στὴ Ρωσσία δὲ θὰ ἦταν ἱκανὴ νὰ λύσει τὰ προβλήματά της, χωρὶς νὰ ὀδηγήσει τὸ προλεταριάτο στὴν ἐξουσία. Μόνον τὸ φθινόπωρο τοῦ 1924 ἄρχισε ὁ ὅρος «Τροτσκισμός» νὰ σημαίνει τὴν ἀντίληψη ποῦ σύμφωνα μ' αὐτὴ τὸ Ρωσικὸ προλεταριάτο, ἀφοῦ καταλάβει τὴν ἐξουσία, δὲ θὰ εἶναι ἱκανὸ νὰ οἰκοδομήσει μιὰ ἐθνικὴ σοσιαλιστικὴ κοινωνία, (σοσιαλισμὸς σὲ μιὰ μόνη χώρα), μονάχα μὲ τὶς δικές του δυνάμεις, καὶ χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ προλεταριάτου τῆς ὑπόλοιπης Εὐρώπης.

Γιὰ εὐκολία τοῦ ἀναγνώστη θὰ παραθέσουμε τὴ διαφωνίαν αὐτὴ σὲ μορφὴ διαλόγου, πού σ' αὐτὸ τὸ γράμμα Τ σημαίνει ἔν' ἀντιπρόσωπο τῆς «Τροτσκιστικῆς» ἀντίληψης, καὶ τὸ γράμμα Σ σημαίνει ἔν' ἀπὸ κείνους τοὺς.. «πραχτικούς» Ρώσους, πού σήμερα στέκει ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ρωσικῆς Γραφειοκρατείας.

1905—1917

- Τ. — Ἡ Ρωσικὴ ἐπανάσταση δὲ μπορεῖ νὰ λύσει τὸ δημοκρατικὸ τῆς πρόβλημα, καὶ πρὸ πάντων τὸ ἀγροτικὸ, χωρὶς νὰ ὀδηγήσει τὴν ἐργατικὴ τάξη στὴν ἐξουσία.
- Σ. — Μὰ αὐτὸ δὲ σημαίνει διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ;!
- Τ. — Ἄναντίρρητα !
- Σ. — Μὰ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου στὴν ὀπισθοδρομικὴ Ρωσσία, προτοῦ αὐτὸ γίνεῖ στὶς προχωρημένους καπιταλιστικὲς χῶρες ;!
- Τ. — Ἀκριβῶς ἔτσι.
- Σ. — Μὰ ἀγνοεῖτε τὸ Ρωσικὸ χωριό, δηλαδὴ τὴν καθυστερημένη Ρωσικὴ ἀγροτιά, πού εἶναι βουλιαγμένη στὴ λάσπη τῆς δουλοπαροικίας ;!
- Τ. — Τοῦναντίον εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ βάθος τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος, πού ἀνοίγει τὴν ἄμεση προσδοκία γιὰ τὴ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου στὴ Ρωσσία.
- Σ. — Μὰ σεῖς τότε ἀπορρίπτετε τὴν ἀστικὴ ἐπανάσταση ;!

Τ. — Όχι. Προσπαθῶ μόνο νὰ ἀποδείξω, πὼς ἡ δυναμικότητά της ὀδηγεῖ στὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. (Ἐπειδὴ ἡ ἀστική δημοκρατία δὲ θὰ μπορέσει νὰ λύσει τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα καὶ τὸ δημοκρατικὸ πρόβλημα κατ' ἀνάγκη δὲν θὰ μπορέσει νὰ σταθεῖ καὶ ἡ ἐπανάσταση θ' ἀνεβάσει τὸ προλεταριάτο στὴν ἐξουσία.

Σ. — Μὰ αὐτὸ δὲ σημαίνει, πὼς ἡ Ρωσσία εἶναι ὠριμη γιὰ τὸ χτίσιμο τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Τ. — Όχι, δὲ σημαίνει αὐτό, Ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξη, δὲν ἔχει τέτοιο σχεδιασμένο καὶ ἁρμονικὸ χαρακτήρα. Ἡ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπ' τὸ προλεταριάτο στὴν ὀπισθοδρομικὴ Ρωσσίαν, ἀπορρέει ἀπὸ τὴ συσχέτιση τῶν δυνάμεων μέσα στὴν ἀστικὴ ἐπανάσταση. Ποιῆς ἄλλες οἰκονομικὲς προσδοκίαις θ' ἀνοίχτοῦν ἀπ' τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου ἐξαρτᾶται ἀπ' τὶς ἐσωτερικὲς καὶ παγκόσμιες συνθήκες, πού πάνω σ' αὐτὲς θὰ ἐγκαθιδρυθεῖ ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. Ἀπ' τὶς ἀντικειμενικὲς αὐτὲς συνθήκες βγαίνει τὸ συμπέρασμα, χωρὶς κἀν νὰ εἰπωθεῖ, πὼς ἡ Ρωσσία δὲ μπορεῖ νὰ φτάσει στὸ σοσιαλισμὸ ἀνεξάρτητα. Ἀλλά, μιὰ καὶ θὰ ἔχει ἀνοίξει τὴν ἐποχὴ τῆς σοσιαλιστικῆς μεταμόρφωσης, δύναται ἡ Ρωσσία νὰ δώσει μιὰν ὠθηση στὴ σοσιαλιστικὴ ἀνάπτυξη τῆς Εὐρώπης, κ' ἔτσι νὰ φτάσει στὸ σοσιαλισμὸ ἀκολουθώντας τὶς προχωρημένες χῶρες της.

1917—1924

Σ. — Πρέπει νὰ τὸ ἀναγνωρίσουμε πὼς ὁ Τρότσκι, ἀκόμα καὶ πρὶν ἀπ' τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1905, ἐδημιούργησε καὶ διεκλήρουξε τὴν πρωτότυπη, καὶ τώρα ἐξαιρετικὰ διάσημη, θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης, δηλώνοντας πὼς ἡ ἀστικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1905 θὰ μεταπηδοῦσε κατ' εὐθεία σὲ μιὰ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση, καὶ θ' ἀποτελοῦσε τὴν πρώτη ἐπανάσταση μιᾶς σειρᾶς ἐθνικῶν ἐπαναστάσεων. (Αὐτὴ ἡ περικοπὴ εἶναι παρμένη ἀπ' τὶς σημειώσεις στὰ «Ἀπαντα τοῦ Λένιν», πού βγήκανε ὅταν ὁ συγγραφέας τους ζοῦσε). Κι αὐτὴ ἦταν ἡ γενικὴ, κ' ἐπίσημη σημασία τοῦ ὅρου Τροτσκισμὸς, κατὰ τὴν περίοδο τοῦ 1917—1924

1924—1932

Σ. — Ὡστε λοιπὸν σεῖς ἀρνεῖσθε, πὼς ἡ ἐπανάστασή μας δύναται νὰ φτάσει στὸ σοσιαλισμό;!

Τ. — Πιστεύω, ὅπως καὶ πρὶν, ὅτι ἡ ἐπανάστασή μας δύναται καὶ ὀφείλει νὰ ὀδηγήσει στὸ σοσιαλισμό, μόνον ἀφοῦ πρῶτα ἀποχτήσῃ διεθνῆ χαρακτήρα.

- Σ. — "Ωστε σεις; δὲν πιστεύετε, στὶς ἐσωτερικὲς δυνάμεις τῆς Ρωσικῆς ἐπανάστασης ;!
- Τ. — Εἶναι παράξενο τὸ πὼς αὐτὸ δὲ μὲ μπόδισε ἀπὸ τοῦ νὰ διδάσκω τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ὅταν σεις τὴν ἀπορρίπτετε σὰν οὐτοπιστικὴ!
- Σ. — 'Αλλὰ, ἐν τούτοις ἀπαρνεῖσθε τὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση στὴ Ρωσσία;!
- Τ. — Μέχρι τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1917, μὲ κατηγοροῦσατε ὅτι ἀπέρριπτα τὴν ἀστικὴ ἐπανάσταση. Τὸ μυστικὸ κ' ἡ αἰτία τῶν θεωρητικῶν σας ἀντιφάσεων ἔγκειται στ' ὅ,τι σὰς ἔχει ξεπεράσει ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξη, καὶ τώρα προσπαθεῖτε νὰ τὴ φτάσετε καὶ νὰ τὴ ξεπεράσετε σεις. Γιὰ νὰ τὰ κάνουμε ἀκόμα πιὸ λιανὰ, αὐτὸ εἶναι ἐπίσης τὸ μυστικὸ τῶν λαθῶν σας καὶ στὸ βιομηχανικὸ πεδίο.

Ὁ ἀναγνώστης πρέπει πάντα νάχει μπροστά του αὐτὰ τὰ τρία ἱστορικὰ στάδια, τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἐπαναστατικῶν ἀντιλήψεων στὴ Ρωσσία, ἂν θέλει νὰ κρίνει σωστὰ τὶς πραγματικὲς διαφωνίες στὴν τωρινὴ πάλη, μεταξὺ τῶν φράξιων καὶ ὁμάδων τοῦ Ρωσικοῦ, σήμερα δὲ καὶ τοῦ παγκόσμιου κομμουνισμοῦ.

—ΤΙ ΛΕΝΕ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΤΣΚΥ:

Μέσα στὰ «Ἀπαντα τοῦ Λένιν», τὴν πρώτη μεγάλη ἐκδοτικὴ δουλειὰ πὺν ἀνέλαβε ἡ Σοβιετικὴ κυβέρνησις, μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴ ἐπανάσταση, συμπεριελήφθη ἕνα σύντομο βιογραφικὸ σκίτσο ὅλων τῶν σπουδαίων ἐπαναστατῶν πὺν ἀνέφερε ὁ Λένιν. Αὐτὰ τὰ σκίτσα προετοιμαστήκανε ἀπὸ τοὺς ἐπίσημους ἱστορικοὺς τοῦ Μπολσεβικικοῦ κόμματος, μὲ τὴ φροντίδα τοῦ Καμένεφ, ἑνὸς ἀπ' τὰ ἡγετικὰ μέλη τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος. Ἡ παράγραφος πὺν ἀναφέρεται στὸν Τρότσκν λέγει :

Ὁ Λ. Ντ. Τρότσκν γεννήθηκε στὰ 1881. Ὁργάνωσε ἐργατικὲς ὁμάδες στὸ Νικολάγιεφ, ἐξωρίστηκε στὴ Σιβηρία τὸ 1898, σύντομα δραπέτευσε καὶ πῆγε στὸ ἐξωτερικόν, ὅπου ἰνεργάστηκε στὴν Ἴσκρα, (τὴν ἔφημερίδα πὺν ἔβγαζε ὁ Λένιν καὶ ἄλλοι στὸ Λονδίνο). Παρέστη στὸ δεῦτερο συνέδριον τοῦ κόμματος, σὰν ἀντιπρόσωπος τῆς «Ἐνώσεως τῆς Σιβηρίας». Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἐδημιούργησε κ' ἐπρόβαλε τὴ δική του μοναδική, καὶ τώρα ἐξαιρετικὰ διάσημη, θεωρία περὶ τῆς «διαρκοῦς ἐπανάστασης», δηλώνοντας ὅτι ἡ ἀστικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1905 θὰ μεταπηδοῦσε ἀπ' εὐθείας σὲ μιὰ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση, πὺν θὰ στεκόταν ἡ πρώτη μιᾶς σειρᾶς ἐθνικῶν ἐπαναστάσεων. Ὑπεράσπισε αὐτὴ τὴ θεωρία στὴν ἔφημερίδα «Νατσιάλον» τὸ κεντρικὸν ὄργανον τῆς φράξιᾶς τῶν μπολσεβίκων, πὺν ἔβγαине στὴν Πετροῦπολη, ἀπ' τὸ Νιόβρη ὡς τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1905.

Μετὰ τὴ σύλληψη Κρυστάλεφ-Νόσαρ, ὁ Τρότσκν ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ πρώτου σοβιὲτ τῶν ἐργατικῶν ἀντιπροσώπων τῆς Πετροῦπολης. Συλληφθεὶς μαζὺ μὲ τὴν ἐχτελεστικὴ του ἐπιτροπὴ στὶς

3 του Δεκέμβρη, του 1905, και εξορισθείς διὰ βίου στὸν καταυλισμὸν καταδίκων τοῦ Ὀμπτερσκ ἔδραπέτευσε, ἐνῶ τὸν ὀδηγούσανε, καὶ πῆγε στὸ ἐξωτερικόν. Ὁ Τρότσκυ διάλεξε τὴ Βιέννη γιὰ νὰ μένει, καὶ ἐξέδιδε ἐκεῖ μιὰ λαϊκὴ ἐργατικὴ ἑφημερίδα, τὴν «Πράβδα» ποὺ διανεμόταν στὴ Ρωσσία.

Ἄπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου ὁ Τρότσκυ πῆρε μιὰ καθαρὰ διεθνιστικὴ θέση, λαμβάνοντας μέρος στὴν ἔκδοση τῆς ἑφημερίδας «Νάσιε Σλόβο», στὸ Παρίσι, καὶ κρατοῦσε τὶς θέσεις τοῦ συνεδρίου τοῦ Ζίμμερβαλτ.

Ἐξορισθείς ἀπ' τὴ Γαλλία, πῆγε στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες. Ἐπιστρέφοντας ἀπ' ἐκεῖ μετὰ τὴ Φεβρουαριανὴ ἐπανάσταση, συνελήφθη ἀπ' τοὺς Ἑγγλέζους, καὶ ἀπελευθερώθηκε μόνο κατὰ παράκληση τῆς προσωρινῆς Ρωσικῆς κυβέρνησης, ποὺ πάλι ἔδρασε ἔτσι κάτω ἀπ' τὴν πίεση τοῦ Σοβιετ τῆς Πετρούπολης.

Στὴν Πετρούπολη ὁ Τρότσκυ μπῆκε στὴν ὁργάνωση τῶν Μεξ-ραγιόντσι, ποὺ μαζὺ μ' αὐτοὺς μπῆκε στὸ μπολσεβίκικο κόμμα κατὰ τὸ ἔχτο κογκρέσσο, τὸν Ἰούλι τοῦ 1917, στὴν Πετρούπολη. Μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Ἰούλι τοῦ 1917, συνελήφθη ἀπὸ τὴν κυβέρνηση Κερένσκυ, καὶ κατηγορήθηκε «ἐπὶ ἠγεσία ἐξεγέρσεως», ἀλλὰ πολὺ σύντομα ἀφέθη ἐλεύθερος, κάτω ἀπ' τὴν πίεση κ' ἐπιμονὴ τοῦ προλεταριάτου τῆς Πετρούπολης.

Ὅταν τὸ Σοβιετ τῆς Πετρούπολης στράφηκε πρὸς τοὺς μπολσεβίκους ὁ Τρότσκυ ἐξελέγη πρόεδρος του, καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητά του αὐτὴν ὁργάνωσε καὶ ἠγήθη τῆς ἐξέγερσης τοῦ Ὀκτώβρη. Ἦταν μόνιμο μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἀπ' τὸ 1917, καὶ μέλος τοῦ Σοβιετ τῶν κομισσαρίων τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ κομισσάριος τοῦ λαοῦ γιὰ τὶς ἐξωτερικὲς ὑποθέσεις, μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ, κ' ὕστερα κομισσάριος τοῦ λαοῦ γιὰ τὸν πόλεμο.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ σύντομο σκίτσο τὰ τρία κυριώτερα σημεῖα τῆς ζωῆς τοῦ Τρότσκυ, χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν παγκομμουνιστικὴ ἀναγνώριση τοῦ ὅτι ἔγινε πρόεδρος τοῦ Σοβιετ τῆς Πετρούπολης, δηλαδὴ ὁ ἠγέτης τῆς πρώτης Ρωσικῆς ἐπανάστασης· ὅτι ὁργάνωσε καὶ ἠγήθη τῆς ἐξέγερσης τοῦ 1917, πράγμα ποὺ σημαίνει ὅτι, κάτω ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἠγεσία τοῦ Λένιν, (ἀφοῦ ὁ Λένιν ὁ ἴδιος ἦτανε κρομμένος), ὁ Τρότσκυ ἦταν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δυνάμεων τῆς μπολσεβίκικης ἐπανάστασης· κ' ὅτι ἔγινε κομισσάριος τοῦ λαοῦ γιὰ τὸν πόλεμο, στὴ Σοβιετικὴ κυβέρνηση. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁργάνωσε τὴν ἀμυνα τῆς δημοκρατίας τῶν ἐργατῶν, δημιούργησε τὸν Κόκκινο στρατό, καὶ διεξήγαγε ἓνα πόλεμο ἐνάντια στὶς δυνάμεις τῆς ἀντεπανάστασης, ποὺ τὶς ὑποστηρίζανε μὲ πολεμοφόδια καὶ τρόφιμα, ὅλες οἱ μεγάλες δυνάμεις τοῦ κόσμου, ἓνα πόλεμο ποὺ διεξαγόταν σὲ δεκατέσσερα διαφορετικὰ μέτωπα, μήκους 7.000 μιλίων, ἓνα πόλεμο ποὺ ἐξασφάλισε τὴ νίκη τῆς ἐργατικῆς ἐπανάστασης κάτω ἀπ' τὴν ἠγεσία τοῦ Τρότσκυ.

Ἀλλὰ ἡ δύναμη τοῦ Τρότσκυ σὰν ἀνωτάτου ἀρχηγοῦ, διαρ-

κοῦντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Λένιν, ἀρχηγὸς τοῦ Μπολσεβικικοῦ κόμματος καὶ τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης, τοῦ ἔδινε λευκὸ χαρτὶ ὑπογραμμένο, ἐπικυρώνον ταν ἔτσι ὅποιαδῆποτε διαταγὴ ἐθξωροῦσε καλὸ νὰ γράφει ὁ Τρότσκυ.

Τὸ τί γράφανε γι' αὐτὰ τὰ τρία σημεῖα τῆς ζωῆς τοῦ Τρότσκυ ἐκεῖνοι πὺ ἦταν σὲ θέση νὰ ξεύρουν, εἶναι πιδὸ χρήσιμο ἀπὸ ὅ,τι θὰ μπορούσαμε μεῖς νὰ ποῦμε. Ὁ Λουνατσάρσκυ, ἓνας ἄλλος διάσημος μπολσεβίκος, πὺ ἐγινε κομισσάριος τῆς παιδείας ἐστὴν πρώτη Σοβιετικὴ κυβέρνηση, ἔγραψε στὸ βιβλίον του «Ἐπαναστατικὲς Σιλουέτες» τὰ ἀκόλουθα γιὰ τὴ δουλειὰ τοῦ Τρότσκυ ἐστὴν ἐπανάσταση τοῦ 1905:

«Ἡ δημοτικότητα τοῦ Τρότσκυ ἔ μέσα στὸ προλεταριάτο τῆς Πετρούπολης ἦτανε πολὺ μεγάλη, καὶ μεγάλωσε ἀκόμα πιδὸ πολὺ ὕστερα ἀπ' τὴν ἐξαιρετικὰ τολμηρὴ καὶ ἡρωϊκὴ στάση του μέσα στὸ δικαστήριον. Ὁφείλω νὰ πῶ ὅτι ὁ Τρότσκυ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἡγέτες τοῦ 1905—1906 ἀναμφίβολα ἀπεδείχθη, παρ' ὅλη τὴ νεανικὴ του ἡλικία, ὁ πιδὸ καλὰ ἔπροπαρασκευασμένος. Ἦτανε ὁ μόνος πὺ εἶχε κατανοήσει, καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο, τὴ ἐσήμαινε—ἐστὴν πραγματικότητα—ἓνας ἐπαναστατικὸς ἀγῶνας γιὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας. Κ' ἦτανε ἐπίσης ὁ μόνος πὺ βγῆκε ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση, μὲ τὴ μεγαλύτερη δημοτικότητα».

Αὐτὴ ἡ περικοπὴ ἀποδεικνύει πόσο φανταστικὸς εἶναι ὁ μῦθος ὅτι ὁ Τρότσκυ πήδησε, ἀπὸ ἄσημος ράφτης, ἐστὴν ἡγεσία τῆς Ρωσικῆς ἐπανάστασης.

Ὅσον ἀφορᾷ, λοιπόν, τὸ δεύτερον κύριον σημεῖον τῆς ζωῆς του, τὴν δργάνωση καὶ ἡγεσία τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐξέγερσης τοῦ 1917, εἶναι περιττὸ νὰ τὸ σχολιάσει πιδὸ πλατιά κανεῖς, γιὰ τὴ τὰ γεγονότα εἶναι γνωστὰ σ' ὄλοκληρον τὸν κόσμον. Ὁ ἀναγνώστης ἐντούτοις θὰ ἐνδιαφερόταν νὰ διαβάσει τὸ πιδὸ κάτω ἐγκώμιον, γραμμένο ἀπὸ...Κάποιον πὺ ὕστερα ἐγινε ὁ πικρόχολος πολιτικὸς ἀντίπαλός του. Γράφοντις σχετικὰ μὲ «τὸ ρόλον τῶν πιδὸ διάσημων ἡγετῶν τοῦ κόμματος» ἐστὴν «Πράβδαν» ἀριθ. 241—ὁ Στάλιν—ἐπεκύρωσε τὴν ἐπίσημη ἱστορία γιὰ τὸ ρόλον τοῦ Τρότσκυ, κατὰ τὴν Ὀχτωβριανὴν ἐπανάσταση, μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια: «Ὁλη ἡ δουλειὰ τῆς πραχτικῆς δργάνωσης τῆς ἐξέγερσης, διεξήχθη ὑπὸ τὴν ἄμεση ἡγεσία τοῦ προέδρου τοῦ σοβιέτ τῆς Πετρούπολης, συντρόφου Τρότσκυ. Εἶναι δίκαιον νὰ κηρυχθεῖ, μὲ βεβαιότητα, ὅτι τὸ κόμμα χρεωστεῖ τὴ γρήγορη μεταπήδηση τῆς φρουρᾶς μὲ τὸ μέρος τῶν σοβιέτ, ὅπως καὶ τὴν τολμηρὴν ἐχτέλεση τοῦ ἔργου τῆς ἐπαναστατικῆς στρατιωτικῆς ἐπιτροπῆς, στὸ σύντροφο Τρότσκυ».

Τὸ τρίτον μεγάλο κατόρθωμα τῆς ζωῆς τοῦ Τρότσκυ, ἡ δημιουργία καὶ ἡ ἡγεσία τοῦ Κόκκινου στρατοῦ κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, εἶναι ἐπίσης γνωστὸ, τόσο γνωστὸ, πὺ νὰ μὴ χρειάζεται σχολίον. Ὑπάρχει ὅμως μιά παράγραφος στὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Μάξιμ Γκόρκυ, πὺ σ' αὐτὴν ἀναφέρεται τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἴδιου τοῦ Λένιν γιὰ τὰ κατορθώματα τοῦ Τρότσκυ, ἐστὴ στρατιωτικὴ σφαῖρα.

Σὲ μιὰ συνομιλία τοῦ Γκόρκυ μὲ τὸ Λένιν ἀνεφέρθη τὸ ζήτημα τῶν φημῶν γιὰ τὴ διχόνοια, μεταξὺ τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Τρότσκυ, καὶ ὁ Λένιν ἀνεφώνησε: «Λέγουν πολλὰ ψέματα φαίνεται, τρομερὰ ψέματα γιὰ μένα καὶ τὸν Τρότσκυ!». Κ' ὕστερα, χτυπώντας τὸ γρόνθο του στὸ τραπέζι, εἶπε. «Δείξτε μου ἄλλον ἄνθρωπο ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ὀργανώται ἕνα πρότυπο στρατό, σχεδὸν μέσα σ' ἕνα μόνο χρόνο».

Ὁ Α. Β. Λουνατσάρσκυ, (κομισσάριος τοῦ λαοῦ γιὰ τὴν παιδεία), στὴ μελέτη του γιὰ τὸν Τρότσκυ, ποὺ συμπεριλαμβάνεται ἐπίσης στὸ βιβλίον του «Ἐπαναστατικὲς Σιλουέτες» ποὺ βγήκε στὴ Μόσχα τὸ 1923), λέγει, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς γιὰ τὸν Τρότσκυ. «Ὅταν ἔρχεται μιὰ πραγματικὰ μεγάλη ἐπανάσταση, ἕνας μεγάλος λαὸς πάντοτε βρίσκει, γιὰ κάθε δουλειά, καὶ ἕνα κατάλληλο ἀντιπρόσωπο, καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ σημεῖα τοῦ μεγαλείου τῆς ἐπανάστασής μας εἶναι πὼς τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα ἀνάδειξε ἀπὸ τὶς γραμμὲς του, ἢ υἱοθέτησε ἀπ' ἄλλοῦ καὶ ἀφομοίωσε μαζύ του, τόσους πολλοὺς ἱκανοὺς ἄντρες, κατ' ἄλληλους γιὰ τούτη καὶ γιὰ κείνη τὴν κυβερνητικὴ δουλειά. Οἱ πιὸ κατάλληλοι καὶ ἱκανοὶ γιὰ τὴ δουλειὰ τους ἦταν οἱ δυὸ δυνατώτεροι τῶν δυνατῶν - ὁ Λένιν καὶ ὁ Τρότσκυ».

(Αὐτὰ τὰ λίγα γράφτηκαν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ποὺ τὸ μυαλό τους δὲν ἱκανοποιεῖται μὲ τὶς διαφορὲς ἀνυπόστατες συκοφαντίες, καὶ ἀναπύδειχτες κατηγορίες καὶ φήμες. Γιὰ ἀνθρώπους ποὺ ζητοῦν ἀποδείξεις βέβαιες καὶ σαφεῖς πρὶν πιστέψουν σὲ κάτι, ποὺ τοὺς σερβίρεται ἐπιπόλαια καὶ ἀνεύθυνα. Γιὰ ἀνθρώπους ποὺ ξέρουν πὼς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Λένιν κατηγορεῖτο καὶ κατασυκοφαντεῖτο ἀπὸ τὴν ἀντίδραση, σὰν ὄργανο τοῦ Κάϊζερ. Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, μὲ λίγα λόγια, ποὺ ἔχουν στοχαστικὰ μυαλά, καὶ κριτικὲς ἱκανότητες. Ἐδνυχῶς, γιὰ τὴν ἀλήθεια, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, ἀργὰ μὰ σταθερά, μεγαλώνει. Καὶ μέσφ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀλήθεια, σιγὰ σιγὰ, ἀπλώνεται σὲ μεγαλύτερους κύκλους, σὶς πλατειὲς μάζες).

(Τρότσκυ : «Ρωσικὴ Ἐπανάσταση» - κομμάτια).

ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΝΕΡ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

[Συνέχεια ἀπὸ τὸ 1ο. τεῦχος]

Ὅταν γίνῃ ἀνάγκη τὸ Σοβιετικὸ σύστημα μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλη τὴν αὐστηρότητα ποὺ χρειάζεται καὶ, ὅπου ἡ ἀσφάλεια τοῦ κράτους ἐχθίζεται σὲ κίνδυνο, μπορεῖ νὰ ἐπιβληθεῖ καὶ ἡ κεφαλικὴ ποινή.

Αὐτὰ γιὰ τοὺς ἐγκληματίες. Ἀλλὰ ὑπάρχει μιὰ πιὸ πλατεῖα ἀποψη τοῦ προβλήματος. Ἡ Σοβιετικὴ στάση δὲν μπορεῖ νὰ γείνῃ νοητὴ, ἐχτὸς ἂν κανεὶς ἀντιληφθεῖ τὴ θεμελιώδη ἰδέα τῆς ἐξευγενιστικῆς καὶ μορφωτικῆς ἐπίδρασης τῆς ἐργασίας—ὄχι τῆς ἐργασίας ποὺ ἀποτελεῖται ἀπλῶς ἀπὸ κούραστικὴ προσπάθεια, τέτοια ὅπως εἶ-

ναι τὸ ράψιμο τῶν ταχυδρομικῶν σάκκων, ἀλλὰ ἐργασίας πού εἶναι χρήσιμη στὴν κοινωνία, σὰ σύνολο, (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ ἐργάτη), ἐργασία πού ἐχτελεῖται ἀπὸ κοινοῦ μὲ ἄλλους, καὶ πού ἀπαιτεῖ τὴν ἀσκήση ὅλης τῆς προσοχῆς καὶ τῆς ἐπιδεξιότητος τοῦ ἐργάτη. Τὰ σοβιετ ἔχουνε ἀποδείξει μὲ τὶς ἐπιτυχίες τους πὼς ἡ ἰδέα αὐτὴ εἶνε σωστή.

Οἱ κοινωνικὲς συνθῆκες πού προκαλοῦν τὸ ἐγκλημα εἶναι ἡ στέρηση, πού προκαλεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴ κλοπὴν, ἡ ἀνισότης τῶν γυναικῶν, πού προκαλεῖ τὴν πορνείαν ἢ ἀκαθαρσία, ἡ ἀθλιότης πού τόσοι ἄνθρωποι ἀναγκάζονται νὰ ζήσουν, καὶ πού προκαλεῖ τὸ φόνο καὶ πολλὰ ἄλλα ἐγκλήματα. Γιατὸ λοιπὸ τὰ σοβιετ ἀποβλέπουν στὴν παρεμπόδιση τοῦ ἐγκλήματος μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, καὶ μὲ τὴ μόρφωση τῶν νέων γενιῶν, πού ἔτσι ἀπομακρύνουν τὰ αἷτια.

Κάθε δημοκρατικὴ ἔνωση ἔχει τὸ δικό της ποινικὸ κώδικα, πού περιγράφει τὶς διάφορες πράξεις πού εἶναι κοινωνικὰ ἐπικίνδυνες καὶ γιατὸ ἐγκληματικὲς, καὶ προνοεῖ σὲ κάθε περίπτωσι τὴν ποινικὴ καὶ σωφρονιστικὴ μεταχείριση, (μέτρο κοινωνικῆς ἀμυνας), πού πρέπει νὰ ἐφαρμοστεῖ. Οἱ κώδικες τῶν διαφόρων δημοκρατιῶν εἶναι βασικὰ ὅμοιοι.

Στὶς πλεῖστες χῶρες, ἔξω ἀπ' τὰ Ἑγγλο—Σαξωνικὰ κράτη, ὁ ποινικὸς νόμος, (καὶ τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐπίσης), εἶναι κωδικοποιημένα. Στὴν Ἑγγλία, κατ' ἀντιπαραβολήν, ὁ ποινικὸς νόμος βασίζεται ἀπάνω στὸ «Κοινὸν Δίκαιον» — θεωρητικὰ ἀρχαῖα ἔθιμα τῶν Ἑγγλων, μὲ τροποποιήσεις καὶ προσθῆκες πού εἰσαχθῆκανε μὲ πράξεις τῆς Βουλῆς, καὶ μὲ ἀποφάσεις γιὰ διάφορες ὑποθέσεις.

Στὸ σύνολο τὰ ἐγκλήματα πού πραγματεύεται ὁ Σοβιετικὸς ποινικὸς κώδικας, ἔχουνε μιὰ διακριτικὴ ὁμοιότητα μὲ ἐκεῖνα πού συμβαίνουν στὸ νομικὸ σύστημα τῶν ἄλλων πολιτισμένων χωρῶν. Οἱ διαφορὲς πού ὑπάρχουν βρῖσκονται μᾶλλον στὴ «μεταχείριση» τοῦ ἐγκλήματος πού προνοεῖ ὁ νόμος, καὶ στὴ σοβαρότητα πού δίνει στὰ διάφορα ἐγκλήματα.

Τὰ σοβαρὰ ἐγκλήματα ἐνάντια στὸ κράτος, τέτοια ὅπως ἡ προδοσία, ἡ κατασκοπεῖα κ.τ.λ., εἶναι τὰ πιὸ ἀποτρόπαια ἐγκλήματα ὅπως καὶ στὶς ἄλλες χῶρες. Ἐπειτα ὑπάρχουν ἐγκλήματα κάπως μικροτέρου βαθμοῦ σοβαρότητος — καταστροφή δημοσίας περιουσίας, ἐπέμβαση στὴ διοίκηση, παραπτώματα κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, διατάραξη τῆς ἡσυχίας κ.τ.λ. Ἐπειτα ἔρχονται τὰ ἐγκλήματα τὰ ἐγκλήματα σὰν τὸ φόνο, τὸ βιασμό, τὸν τραυματισμό, τὴ ληστεία, τὴν κλοπὴν, τὴν πλαστογραφία, τὸ λίβελλο καὶ τὰ ἐγκλήματα στρατιωτικῆς φύσης.

Ἐπὶ ὑπάρχουν ὅμως ὁρισμένα «οἰκονομικὰ» ἐγκλήματα, πού εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς σοσιαλιστικῆς βίας τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας.

Δ. ΡΙΑΖΑΝΩΒ:

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

[Συνέχεια]

V

Ἀκούοντας τὰ λόγια ἢ διαβάζοντας τὰ βιβλία τῶν δῆθεν κομμουνιστῶν μας, ὁμολογῶ πὼς ἀκούω νὰ ἐπαναλαμβάνουν τὰ ἴδια ἐκείνα πράγματα, πὺν πρὶν ἀπὸ σαράντα χρόνια μᾶς προκαλοῦσαν ἀναγούλες. Στους παλιούς μας κύκλους ὑπῆρχαν ἀπὸ τότε θεωρητικοὶ τοῦ «γάμου συντόμου διαρκείας», πὺν μιλοῦσαν μὲ περιφρόνηση «κατὰ τῆς σταμπαρισμένης τιμῆς τῶν συζύγων», καὶ πὺν ὡστόσο βρίσκονταν στὸ ἴδιο κατώτερο ἐπίπεδο τῶν ἀσελγῶν ἐκείνων ματαιόδοξων τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ ἀστικῶν κύκλων, ἢ τῶν ἀποβρασμάτων ἐκείνων τῆς ἐργατικῆς τάξης πὺν οἱ ἐργάτες μας ὀνομάζονε, μὲ τὸ δίκιο τους, «φαιμπρικαρισμένα βώδια». Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι πὼς ἐκείνη τὴν ἐποχὴ οἱ «ριζοσπαστικὲς» θεωρίες δὲν παρουσιάζονταν ὑπὸ τὸ μανδύα τοῦ μαρξισμοῦ καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ.

Μὰ—θὰ μοῦ πεῖτε ἴσω:—ὁ Μὰρξ κι' ὁ Ἐνγκελς δὲ σταμάτησαν ὡστόσο στὴ βαθμίδα τῆς ἐξέλιξης πὺν ἔφτασαν στὸ «Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο» τους; Ἐχετε ἀπόλυτο δίκιο. Μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1848 ὁ Μὰρξ ἀναλαμβάνει καὶ πάλι τὴ λεπτομερειακὴ ἀνάλυση τῆς ἐξέλιξης τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, ἐξετάζει τοὺς νόμους τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστώτος, καὶ ἐξετάζει ξανά πάλι ὅλους τοὺς ὄρους πὺν καθορίζουν τὴν κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης τὴν ἐποχὴ τῆς κυριαρχίας τοῦ κεφαλαίου. Ἐνα πρόβλημα τόσο σπουδαῖο, ὅσο τὸ πρόβλημα τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας, δὲ μπορούσε νὰ παραμεληθεῖ. Ἡ αὐξανομένη ἐκμετάλλευση τῆς ἐργασίας τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν, παρουσιάζει εἶα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα σημεῖα τῆς βιομηχανικῆς φάσης στὴν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ.

Πράγματι, κατὰ τὸ ἔτος 1850, ὁ Μὰρξ καταπιάνεται καὶ πάλι μὲ τὴ μελέτη τοῦ «γυναικεῖου ζητήματος». Ὁ Μὰρξ κι' ὁ Ἐνγκελς ἀφιερῶσανε πολὺν καιρὸ στὸ «γυναικεῖο» αὐτὸ ζήτημα, ἐνῶ οἱ σημερινοὶ κομμουνιστὲς προτιμοῦν τὴν πλήρη διαίρεση τῆς ἐργασίας ἀνάμεσα σ' ἄντρες καὶ γυναῖκες, ἀκόμη καὶ μέσα σὶς ὀργανώσεις τοῦ κόμματος· τὸ γυναικεῖο τμῆμα δὲν ἀσχολεῖται παρὰ μὲ τὸ «γυναικεῖο» κλάδο· τὸ ἀνδρικό τμῆμα μὲ τὸν «ἀνδρικό» κλάδο. Στὰ χαρτιά τοῦ Μὰρξ βρῆκα μερικὰ τετράδια, χρονολογούμενα ἀπὸ τοῦ 1852, ὅπου σημείωνε συστηματικὰ περικοπὲς βιβλίων πάνω στὴν ἱστορία τῆς οἰκογένειας σὲ διάφορες ἐποχές. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ Μὰρξ παρατηρεῖ ὅτι οἱ μορφὲς τῆς οἰκογένειας, τέτοιες ὅπως τὶς βλέπουμε στὴ ροὴ τῆς ἱστορίας σὲ διάφορους λαοὺς, ἐμφανίζον φάσεις, κατὰ βάθος διάφορες, τῆς ἐξέλιξής της, πὺν βρῆκαν ἢ καθεμιά τὴν τυπικὴ

ἔκφρασή της σὲ κάθε λαό. Ἡ ἰδέα αὐτὴ συνοψίζεται ἀπὸ τὸ Μάρξ στὸ πρῶτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου».

Ὁ Μάρξ εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκφρασθῆι πάνω στὸ γυναικεῖο ζήτημα καὶ πρὶν ἀκόμη ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ, μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν συζητήσεων ποὺ ἔγιναν ἀνάμεσα στὰ διάφορα τμήματα τῆς 1ης Διεθνούς. Στὸ ζήτημα αὐτὸ, οἱ προντονιστὲς, ἀκολουθώντας τὸ δάσκαλό τους, ὑποστήριζαν ἰδέες ἀντιδραστικώτατες. Κατὰ τὴ γνώμη τους ἡ σφαῖρα τῆς γυναικείας δράσης, ἔπρεπε νὰ περιορισθῆι στὴ συζυγικὴ ἐστία. Στὴν ἀνάπτυξη τῆς γυναικείας δουλειᾶς δὲν ἔβλεπαν παρὰ ἓνα φαινόμενο ποὺ ξεχαρβαλλώνει τὴν οἰκογένεια, καὶ ἐμποδίζει τὴ γυναῖκα νὰ ἀσχοληθῆι μὲ τὸ νοικοκυριό της.

Κατὰ πρόταση τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, τὸ Πρῶτο συνέδριο τῆς 1ης Διεθνούς τῆς Γενεύης, ψήφισε τὸ Σεπτέβρη τοῦ 1866 τὴν ἀπόφαση ποὺ εἶχε καταρτίσει ὁ Μάρξ. Μεταξὺ ἄλλων διαβάζουμε καὶ τὶς ἀκόλουθες δηλώσεις :

«Ἡ συμμετοχὴ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἐφήβων τῶν δύο φύλων στὸ μεγάλο ἀγῶνα τῆς κοινωνικῆς παραγωγῆς, ἡ τάση αὐτὴ τῆς σύγχρονης βιομηχανίας θεωρεῖται ἀπὸ τὸ συνέδριο ὡς ὑγιῆς καὶ νόμιμη καὶ ὡς δεῖγμα προόδου, μολονότι, ὑπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου, ἡ τάση αὐτὴ μεταβάλλεται σὲ φριχτὸ μαρτύριο. Σὲ μιὰ καλὰ ὀργανωμένη κοινωνία, κάθε παιδί ἀπὸ ἡλικία ἐννιᾶ χρονῶν, πρέπει νὰ εἶναι παραγωγικὸς ἐργάτης· κανένας ὑγιῆς ἐνήλικος δὲ θὰ μπορούσε νὰ ἀποφύγει ἀπὸ τοῦ νὰ ὑποταχθῆι στὸ γενικὸ νόμο τῆς φύσης, ποὺ μᾶς ἐπιβάλλει νὰ ἐργαζόμεστε γιὰ νὰ μπορούμε νὰ τρῶμε— καὶ νὰ ἐργαζόμεστε ὄχι μόνο διανοητικὰ ἀλλὰ καὶ φυσικά».

Στὸν πρῶτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου» βρίσκουμε μιὰ λεπτομερέστερη ἀνάλυση τῆς θεωρίας αὐτῆς. Ὁ Μάρξ καταδεικνύει ὅτι ὁ καπιταλισμὸς, στὴν ἐξέλιξή του κλονίζει τὰ θεμέλια τῆς παλαιᾶς οἰκογένειας, καὶ μεταβάλλει ὄχι μόνο τὶς σχέσεις μεταξὺ τοῦ ἀντρώγου, ἀλλὰ καὶ τὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν γονιῶν καὶ παιδιῶν.

«Μόλις ἡ δικαιοδοσία τῶν ἐργοστασίων ἀρχίσει νὰ ρυθμίζει καὶ τὴ λεγομένην οἰκιακὴ ἐργασία, θεωρεῖται σὰ μιὰ εἰσβολὴ στὴ σφαῖρα τῆς patria potestas, (πατρικῆς κυριαρχίας) ἢ, ὅπως λέμε σήμερα, τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. Χάρη στὴν ἀδράνειά του, τὸ κοινobούλιο, γιὰ πολὺ καιρὸ δὲν τολμοῦσε νὰ πάρει αὐτὸ τὸ μέτρο, καὶ περιοριζόταν στὸ νὰ ἐκφράζει ὑποκριτικὰς φράσεις. Ἄλλὰ ἡ δύναμη τῶν γεγονότων ἐξανάγκασε τέλος τὴ μπουρζουαζία νὰ ὁμολογήσει ὅτι ἡ μεγάλη βιομηχανία συνδυασμένη μὲ τὶς οικονομικὰς βάσεις τῆς παλαιᾶς οἰκογένειας καὶ τὴν ἐργασία τῆς οἰκογένειας, κατέστρεφε τὶς παλιὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις. Ἀναγκάστηκαν νὰ ἀναγνωρίσουν τὰ δικαιώματα τῶν παιδιῶν».

Ἄλλὰ ἡ μεγάλη βιομηχανία δὲν περιορίζεται στὴν καταστροφὴ τῆς παλαιᾶς οἰκογένειας· δημιουργεῖ ταυτόχρονα τὰ στοιχεῖα, ποὺ μ' αὐτὰ θὰ συγκροτηθῆι μιὰ νέα οἰκογένεια.

«Τὸ ξεχαρβάλωμα τῶν παλιῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, ὑπὸ τὸ

κσπιταλιστικὸ καθεστῶς, μάταια μπορεῖ νὰ φαίνεται φριχτὸ καὶ ἀπαίσιο· ὡστόσο ἡ μεγάλη βιομηχανία θέτει καινούργια θεμέλια μορφῶν ἀνώτερων τῆς οἰκογένειας καὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο φύλων, χάρις στὸ θετικὸ ρόλο ποὺ ἀποδίδει στὶς γυναῖκες, στοὺς ἀνδρῶν κωρύχους καὶ στὰ παιδιά τῶν δύο φύλων, στὴν κοινωνικὰ ὀργανωμένη παραγωγή, ἐκτὸς τῆς σφαίρας τῆς οἰκογένειας. Ἐννοεῖται ὅτι εἶναι τόσο παράλογο τὸ νὰ θεωρήσουμε ὡς τέλειο τὸν τύπο τῆς γερμανοχριστιανικῆς οἰκογένειας, ὅσο καὶ τὸν τύπο τῶν ρωμαίων, τῶν Ἑλλήνων ἢ τῶν Ἀνατολιτῶν. Στὸ σύνολό τους, ὅλοι αὐτοὶ οἱ τύποι ἀντιπροσωπεύουν διάφορες προόδευτικὲς φάσεις τῆς ἀνθρώπινης ἐξέλιξης. Ἐπίσης εἶναι πρόδηλο ὅτι ἡ σύνθεση τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ ἀπὸ ἄτομα διαφόρου φύλου καὶ ἡλικίας, πρέπει νὰ γίνῃ πηγὴ ἀνθρώπινης προόδου κάτω ἀπὸ εὐνοϊκὲς συνθῆκες, ἂν καὶ ὑπὸ τὴν τραχειὰ μορφὴ τοῦ καπιταλισμοῦ, ὅπου ὁ ἐργάτης εἶναι προωρισμένος γιὰ τὴ παραγωγή κι' ὄχι ἡ παραγωγή γιὰ τὸν ἐργάτη, τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἀποτελεῖ πηγὴ ἀκολασίας καὶ σκλαβιάς.

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι στὸν πρῶτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου» ὁ Μάρξ, ἐπανηλειμμένως καταδεικνύει «ὅτι στὴν αὐγὴ τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ, μόνο οἰκογένειες καὶ φυλὲς —κι' ὄχι ἄτομα— ἔρχονται σὲ συναλλαγὲς ἀναμεταξύ τους ὡς ἀνεξάρτητες ἐνότητες». Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη θεωρεῖ ὅτι ἡ πρωτόγονη μορφή τῆς κοινωνίας εἶναι ἡ οἰκογένεια, ἀπὸ τὴν ὁποία, πολὺ ἀργότερα μονάχα, γεννᾶται μιὰ εὐρύτερη ὁμάδα, ἡ φυλή. Ἡ ἀντίληψη αὐτὴ ἐμφανίζεται ἐπίσης καὶ στὴ δεύτερη ἔκδοση τοῦ 1872. Ἀργότερα ὁ Μάρξ ἐγκαταλείπει αὐτὴ τὴν ἄποψη. Σὲ μιὰ σημείωσή του στὴν 3ῃ ἔκδοση τοῦ «Κεφαλαίου», ὁ Ἐνγκελς παρατηρεῖ: «οἱ βαθειὲς μελέτες του γιὰ τὴν πρωτόγονη ὑπαρξὴ τῶν ἀνθρώπων, ἔκαμαν τὸ Μάρξ νὰ σχηματίσει τὴν ἀντίληψη ὅτι ἡ οἰκογένεια δὲν εἶχε μεταβληθεῖ σὲ φυλὴ, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετο, ὅτι ἡ πρωτόγονη μορφή τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας ἦταν αὐθόρμητα ἡ φυλή, δημιουργημένη κατὰ τὴν ἀρχὴ τῆς συγγενείας τοῦ αἵματος. Πολὺ ἀργότερα ὅταν οἱ δεσμοὶ τῆς φυλῆς ἄρχισαν νὰ ἐξασθενοῦν, ἀνεπτύχθησαν πολλαπλὲς μορφὲς τῆς οἰκογένειας».

Ἡ μεταστροφὴ στὶς ἰδέες τοῦ Μάρξ προήλθε ἀπὸ τὴν «Ἀρχαία Κοινωνία» τοῦ Μόργκαν, ποὺ δημοσιεύθηκε στὰ 1877. Στὰ χαρτιά τοῦ Μάρξ βρίσκουμε ἓνα δγκῶδες τετράδιο μὲ περικοπὲς ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Μόργκαν. Κατὰ τὸν Ἐνγκελς ὁ Μάρξ εἶχε τὴν πρόθεση νὰ ἀναλύσει τὰ ἀποτελέσματα τῶν μελετῶν τοῦ Μόργκαν, μὲ τὰ δεδομένα τῆς ματεριαλιστικῆς ἀντίληψης τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ τὸ σχέδιο αὐτὸ δὲν πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Μάρξ. Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἔγινε ἀπὸ τὸν Ἐνγκελς ποὺ χρησιμοποίησε ὄχι μόνο τὶς περικοπὲς τοῦ βιβλίου τοῦ Μόργκαν ποὺ ἀναφέρει ὁ Μάρξ, ἀλλὰ καὶ τὰ παλιὰ τετράδια ποὺ ἀνάφερα πιὸ πάνω. Συνεπῶς τὸ βιβλίο τοῦ Ἐνγκελς «Ἡ καταγωγὴ τῆς οἰκογένειας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ Κράτους» εἶναι μιὰ ἐργασία ποὺ ἔγινε ἀπὸ κοινῶν μὲ τὸ Μάρξ. Πολλὰ γεγονότα ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἐνγκελς, ἀντλήθηκαν ἀπὸ ἀπανθίσματα ποὺ συνέλεξε ὁ Μάρξ.

VI

Πενήντα περίπου χρόνια πέρασαν από την εποχή που βγήκε το βιβλίο του Μόργκαν, και τριανταπέντε από την εποχή που δημοσιεύθηκε η τελευταία έκδοση του βιβλίου του Ένγκελς. Στο διάστημα των ετών αυτών, νέες μελέτες στον κλάδο της προϊστορικής ζωής της ανθρωπότητας, επέφεραν νέες συμπληρώσεις και τροποποιήσεις στις ιδέες του Ένγκελς. Μολονότι η εικόνα της ιστορικής εξέλιξης των διαφόρων μορφών του γάμου και της οικογένειας πάλιωσε, η βασική αρχή που αρνείται την παλιά αντίληψη για την καταγωγή της οικογένειας παραμένει αδιάσειστη. Η θαυμαστή εικόνα των οικογενειακών σχέσεων, όπως διαμορφώνονται στην περίοδο του αστικού πολιτισμού υπό την επίδραση της ατομικής ιδιοκτησίας, παραμένει και σήμερα ακόμη ασύγκριτη.

Πρέπει να σημειωθεί πρωτίστως, ότι ο Ένγκελς θεωρεί τη μονογαμία ως την ανώτερη μορφή των σεξουαλικών σχέσεων, καθόσον ξεκινά όχι από ένα ζευγάρι αίσθημα αλλά από τον ατομικό σεξουαλικόν έρωτα. Η πρωτόγονη μορφή των σεξουαλικών σχέσεων, οι λεγόμενες, «άκανόνιστες» σχέσεις, δέ υπήρχαν παρά στην αυγή της ανθρώπινης ιστορίας, την εποχή που οι πρωτόγονοι ανθρωποπίθηκοι είχαν φθάσει από τη ζωϊκή κατάσταση στην ανθρώπινη.

«Ο Μπαχόφεν, γράφει ο Ένγκελς, έχει απόλυτο δίκιο όταν υποστηρίζει ότι η εξέλιξη, που ξεκινά απ' ό,τι καλείται έταιρισμός και καταλήγει στη μονογαμία, συνετελέσθη κατά μέγα μέρος χάρη στις γυναίκες. Έφ' όσον αναπτύσσονται οι οικονομικές σχέσεις, καταλήγοντας στην καταστροφή του πρωτόγονου κομμουνισμού και στην αυξανόμενη πυκνότητα του πληθυσμού, όσο οι παλιές σχέσεις μεταξύ των φύλων έχαναν τον πρωτόγονο και άπλοϊκό χαρακτήρα τους, τόσο οι σχέσεις αυτές θάπρεπε να θεωρούνται από τις γυναίκες ως ταπεινωτικές και δυσάρεστες, τόσο οι γυναίκες θάπρεπε να επιθυμούν το δικαίωμα της αγνότητας σ'α μιὰ σωτηρία, και το γάμο κατά τό μάλλον ή ήττον μόνιμο, με ένα και μόνον άνδρα.»

Μελετώντας την καταγωγή της μονογαμίας στους Έλληνες, ο Ένγκελς παρατηρεί: «η μονογαμία δέν προήλθε διόλου από τον υποκειμενικόν έρωτα, που μ' αυτόν δέν είχεν απόλύτως τίποτε το κοινόν, γιατί οι γάμοι ήτανε πάντοτε γάμοι συμφέροντος. Η μονογαμία εμφανίζει την πρώτη μορφή οικογένειας που δέ βασίζεται σε φυσικούς όρους, αλλά οικονομικούς: είναι ο καρπός της νίκης της ατομικής ιδιοκτησίας στη πρωτόγονη κοινοτική ιδιοκτησία.»

Κατά την εμφάνισή του στην ιστορία, ο ατομικός γάμος αποτελεί την κατάκτηση του ενός φύλου από τό άλλο: ή γυναίκα καταχτάνεται από τον άνδρα. Ωστόσο ο Ένγκελς τό θεωρεί ως ένα μεγάλο φαινόμενο ιστορικής προόδου. Η μονογαμία γεννά τη μεγαλύτερη ήθικη πρόοδο: τό σύγχρονο υποκειμενικό σεξουαλιστικό έρωτα, που άγνοεί ο αρχαίος κόσμος.

Θεωρῶ περιττὸ νὰ ἀναφέρω τὴν κριτικὴ τοῦ Ἐνγκελς, γιὰ τὴν τὴν ἀτομικὴν οἰκογένεια. Ἡ χειραφέτηση τῶν γυναικῶν ἐξαρτᾶται, πρὸ παντὸς, ἀπὸ τὸ γέγονός ὅτι τὸ γυναικεῖο φύλο πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὴν κοινωνικὴ ἐργασία : τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἀπαιτεῖ, μὲ τὴ σειρὰ του, ὅπως ἡ ἀτομιστικὴ οἰκογένεια παύσει νὰ ἀποτελεῖ τὸ βασικὸ οἰκονομικὸ πυρῆνα τῆς κοινωνίας... Προχωροῦμε πρὸς τὴ κοινωνικὴ ἐπανάσταση, ὅπου οἱ κρατοῦσες οἰκονομικὲς βάσεις τῆς μονογαμίας θὰ ἐμφανισθοῦν τόσο ἀναπόφευχτα, ὅσο καὶ τὸ συμπλήρωμά της : ἡ πορνεία».

Ἄλλὰ ἂν ἡ μονογαμία ἐξαρτᾶται ἀπὸ οἰκονομικοὺς ὄρους, δὲ θὰ ἐξέλειπε ἀφ' ἑαυτῆς μόλις θὰ ἐξαφανίζονταν οἱ λόγοι ποὺ τὴ γέννησαν καὶ τὴ συγκρατοῦσαν ; Τὴν ἐποχὴ ποῦ ὅλα τὰ παραγωγικὰ μέσα θὰ γίνουν κοινωνικὴ ἰδιοκτησία, ἡ μονογαμία δὲ θὰ ἀντικαθιστόταν μὲ μιὰν ἄλλη μορφή σεξουαλικῶν σχέσεων, ποὺ θὰ ἀνταποκρίνονταν καλύτερα στοὺς ὄρους τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας ;

«Μποροῦμε νὰ ὑποστηρίξουμε εὐλόγα, γράφει ὁ Ἐνγκελς, ὅτι ἡ μονογαμία ἀντὶ νὰ ἐξαφανισθεῖ, γιὰ πρώτη φορὰ, τοῦναντίον, θὰ πραγματοποιηθεῖ. Γιατὶ τὴν ἐποχὴ ποῦ τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς θὰ γίνουν κοινωνικὴ ἰδιοκτησία, ἡ μισθωτὴ ἐργασία, τὸ προλεταριάτο θὰ ἐξαφανισθεῖ καὶ ἡ ἀνάγκη σ' ἓναν ὠρισμένο ἀριθμὸ γυναικῶν, στατιστικὰ ὑπολογισμένο, τοῦ νὰ δίνονται γιὰ λεφτὰ, θὰ λείψει. Μὲ τὴν ἐξαφάνιση τῆς πορνείας, ἡ μονογαμία, ἀντὶ νὰ ἐξαφανισθεῖ θὰ γίνεῖ τέλος μιὰ πραγματικότητα καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.»

Οἱ γυναῖκες θὰ ἀπαλλαγοῦν ἔτσι ἀπὸ ὅλα τὰ δεσμὰ, ποὺ τοὺς ἐπιβάλλει ἡ ἀστικὴ κοινωνία. Ἡ οἰκιακὴ τυραννία θὰ ἐξαφανισθεῖ. Ἡ γυναῖκα δὲ θ'ἀναί πιά ἀλυσοδεμένη στὸ σπίτι. Ἡ μόρφωση τῶν παιδιῶν θὰ ἀνατεθεῖ στὴν κοινωνία : κάθε διαφορὰ μεταξὺ «νομίμων καὶ μὴ «νομιμοποιημένων» τέκνων θὰ ἐξαφανισθεῖ. Ἄραγε αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ κατάστασις θὰ καταλήξει στὴν ἐπαναφορὰ τῶν πυλίων μορφῶν σεξουαλικῶν σχέσεων, ποὺ ἀντιστοιχοῦν καλύτερα στὸ κομμουνιστικὸ κοινωνικὸ σύστημα ;

Τὸ ζήτημα αὐτὸ τίθεται καὶ ἀπὸ τὸν Ἐνγκελς. «Τὸ φαινόμενο αὐτὸ—γράφει—δὲ θὰ εἶνε λόγος ἐπαρκῆς γιὰ τὴ βαθμιαία ἀνάπτυξη τῶν ἀρρυθμίστων σεξουαλικῶν σχέσεων, καὶ τῆς ὀλοένα αὐξανόμενης συγκατάβασις τῆς κοινῆς γνώμης ἀπέναντι τῆς παρθενικῆς τιμῆς, καὶ τῆς γυναικείας αἰδοῦς ; Δὲν εἶδαμε τέλος πὼς στὸ σύγχρονο κόσμῳ, ὅσο ἀντιφατικὲς καὶ ἂν εἶναι ἡ μονογαμία καὶ ἡ πορνεία, εἶναι ὡστόσο ἀναπόφευχτες ἀντιφάσεις, πόλοι ἑνὸς καὶ μόνου κοινωνικοῦ συστήματος ; Ἡ πορνεία θὰ μποροῦσε νὰ ἐξαφανισθεῖ, χωρὶς νὰ συμπαρασύρει καὶ τὴ μονογαμία ;

Ἄλλὰ ὁ Ἐνγκελς ἀπαντᾷ κατηγορηματικά : ὄχι ! Ἀνέφερα προηγουμένως τὴ γνώμη του γιὰ τὸ σύγχρονο ἐρωτικὸ ὑποκειμενικὸ, καὶ γιὰ τὸ σύγχρονο ὑποκειμενικὸ σεξουαλιστικὸ συναίσθημα : Βλέπει σ' αὐτὸ «τὴν πιὸ μεγάλην ἠθικὴ πρόοδο». Ἀκριβῶς στὴν ἀνάπτυξη αὐτοῦ τοῦ παράγοντα, ποὺ στὴν ἐποχὴ τῆς ἐξέλιξης τῆς μονογαμίας δὲν ὑπῆρχε παρὰ σὲ σπέρμα, ὁ Ἐνγκελς βλέπει μιὰ ἐγγύηση κατὰ τῆς ἐπανα-

φορᾶς τῶν «ἀκανόνιστων», ἢ μὴ «ρυθμισμένων» σεξουαλικῶν σχέσεων. Τὰ συμπεράσματά του αὐτὰ ἐνισχύονται, σὲ μιὰ ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας τοῦ ὑποκειμενικοῦ σεξουαλικοῦ ἔρωτα.

«Ἐως τὴν ἀρχὴ τοῦ Μεσαίωνα, δὲ μπορούσε νὰ γίνεῖ λόγος γιὰ ὑποκειμενικὸ σεξουαλικὸ ἔρωτα. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ὁμορφιὰ, τὰ κοινὰ γοῦστα κλπ. προκαλοῦσαν στοὺς ἀνθρώπους τὸν πόθο τῶν σεξουαλικῶν σχέσεων. Οἱ ἄνδρες καθὼς καὶ οἱ γυναῖκες, δὲν ἦσαν ὁλότελα ἀδιάφοροι στὴν ἐκλογὴ τῶν ἀτόμων πού μ' αὐτὰ συνῆπταν στενὲς σχέσεις, ἀλλὰ τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἀπέχει πολὺ ἀκόμη ἀπὸ τὸ νεώτερο σεξουαλικὸν ἔρωτα.»

Κατὰ τί διακρίνεται λοιπὸν ὁ νεώτερος σεξουαλικὸς ἔρωτας;

1ον) Προϋποθέτει τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπη ἀπὸ μέρος τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, ἡ γυναῖκα εἶναι ἴση μὲ τὸν ἄνδρα, ἐνῶ στὴν ἐποχὴ τοῦ ἀρχαίου Ἑρωτος τὰ γοῦστα τῶν γυναικῶν δὲ λαμβάνονταν πάντα ὑπ' ὄψη. 2ο) Ὁ σεξουαλικὸς ἔρωτας γνωρίζει τέτοιο βαθμὸ ἐντασης καὶ διάρκειας ὥστε ὁ χωρισμὸς, καὶ ἡ μὴ κατοχὴ, φαίνονται στὰ δύο πλάσματα μιὰ μεγάλη ἀν ὄχι ἢ πιὸ μεγάλη τους δυστυχία εἶναι ἱκανοὶ νὰ δώσουν τὰ πάντα, καὶ τὴ ζωὴ τους ἀκόμη, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μπορούν νὰ κατέχουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, πράγμα πού συνέβαινε στὴν ἀρχαιότητα, τουλάχιστο στὶς περιπτώσεις μοιχείας. Τέλος σήμερα ἐμφανίζεται ἕνα νέο κοιτῆριον· δὲ ρωτᾶ πιά κανεὶς ἀν ἡ σεξουαλικὴ πράξις ἔγινε κατὰ τὸ γάμο ἢ ἔκτος τοῦ γάμου· ἐξετάζεται μονάχα ἀν προέρχεται ἀπὸ ἔρωτα, καὶ ἀπὸ ἀμοιβαῖον ἔρωτα».

Ὁ Ἐνγκελς κάνει ἐπίσης μιὰ σύντομη ἐπισκόπηση τοῦ ὑποκειμενικοῦ σεξουαλικοῦ ἔρωτα κατὰ τὸ Μεσαίωνα, καὶ τὴ σύγχρονη ἐποχὴ. Ἐξετάζει τὸ ζήτημα : «πῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδραση νέων οικονομικῶν ὄρων μετατρέπονταν οἱ συνθηκὲς τοῦ γάμου, καὶ πῶς ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκλογῆς κατακτήθηκε κί' ἀπ' τὰ δύο φύλα».

«Ἡ πλήρης ἐλευθερία στὸ γάμο δὲ μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ παρὰ μόνο μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς, καὶ τῶν οικονομικῶν σχέσεων πού δημιουργήθηκαν ἀπ' αὐτὴ, γιατί ἡ κατάργησις αὐτῆ θὰ καταργήσῃ μαζύ της ὅλα τὰ οικονομικὰ συμφέροντα πού ἐξαρκοῦν ἀκόμη καὶ σήμερα, μεγάλη ἐπίδραση στὴν ἐκλογὴ τῶν συζύγων, Ἐπειτ' ἀπ' αὐτὸ, μόνο ἡ ἀμοιβαία κλίση λογαριάζεται».

Ὁ Ἐνγκελς ἐπαναλαμβάνει τὴ σκέψιν πού ὁ Μάρξ ἐξέθετε στὰ νεανικά του ἄρθρα. Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀνθρωπότητος ἐκφράζεται μὲ τὴ συνεχῆ ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ χτηνώδες ἔνστικτον, ὄχι ἀπὸ τὴ δύναμιν τῆς φύσεως ἀλλὰ ἀπὸ τὴ δύναμιν τῆς χτηνωδίας.

Ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ, εἶναι μιὰ συνεχῆ ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ πέδικλα τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου· εἶναι ὁ προοδευτικὸς ἐξανθρωπισμὸς τῆς φύσεως, αὐτῆς πού στὴν αὐγὴ τῆς ἱστορίας ἐξουσίαζε ἀκόμη τὸν ἄνθρωπον. Ἐνας κοινωνικὸς ἄνθρωπος ἀντικαθιστᾶ κιόλας τὸν παλιὸ φυσικὸν ἄνθρωπον : ἡ παλιὰ φυσικὴ συνείδησις τῆς φυλῆς ἀντικαθιστᾶται ὁλοένα ἀπὸ τὴν κοι-

νωνική συνείδηση. Στη φυσική ανισότητα ή ανθρώπινη ιστορία, προσθέτει διάφορες μορφές της κοινωνικής ανισότητας. Η καπιταλιστική κοινωνία δημιουργεί όλα τα υλικά, και πνευματικά συνθήματα, που χρειάζονται για την καταστροφή της κοινωνικής ανισότητας. Η πλήρης αυτή ισότητα δε μπορεί φυσικά να καταργήσει τις φυσικές διακρίσεις, που υπάρχουν, και θα υπάρχουν, ως συνέπειες της φυσιολογικής διαφορᾶς τῶν φύλων, ἀλλὰ ἡ κατοπινὴ ἐξέλιξη τοῦ πολιτισμοῦ θὰ καταλήξει ἀναγκαστικὰ στὴν ἐξαφάνιση ὅλων τῶν κωλυμάτων, πὺ παρεμβάλλει στὴν ισότητα αὐτὴν ἢ κοινωνία, ἢ οἰκονομία καὶ ἢ πολιτική. Ἄς θυμηθοῦμε τὰ λόγια τοῦ Φουριέ, πὺ ἀναφέρει ὁ Μαρξ καὶ ὁ Ἐνγκελς (*). Ὅταν ὁ σεξουαλικὸς ἔρωτας ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς χτηνωδίας, καὶ τοῦ φανεροῦ ἢ σκεπασμένου ἐξαναγκασμοῦ καὶ μεταβληθεῖ, ὅπως λέγει ὁ Μαρξ, σὲ ψυχικὴ ἔνωση, πὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν τέλεια κοινωνικὴν ισότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς γυναίκας, τότε μόνο γεννῶνται τὰ θεμέλια μιᾶς νέας μορφῆς ἀνώτερης ἀπὸ τὴ μορφή τῆς μονογαμίας.

«Ὁ σεξουαλικὸς ἔρωτας συνεχίζει ὁ Ἐνγκελς, εἶναι ἀποκλειστικός ἀπὸ αὐτὴ τὴ φύση του, μολονότι ἡ ἀποκλειστικότητα αὐτὴ πραγματοποιεῖται σήμερα ἀπὸ μόνη τὴ γυναῖκα ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτό, ὁ γάμος πὺ βασίζεται στὸ σεξουαλικὸν ἔρωτα, πρέπει νὰ εἶναι μονογαμικός ἀπὸ αὐτὴ τὴ φύση του. Διαπιστώσαμε κιόλας πόσο δίκαιο εἶχε ὁ Μπαχόβεν πὺ ἔβλεπε στὴ μετάβαση τοῦ ὁμαδικοῦ γάμου στὸν ἀτομικὸ γάμο, τὸ ρόλο τῶν γυναικῶν ἢ ἐξέλιξη τῆς διγαμίας πρὸς τὴ μονογαμία πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στοὺς ἀνδρες. Ἡ τελευταία αὐτὴ μετάβαση κατέληγε κατ' οὐσίαν στὴν ἐπιδείνωση τῆς κατάστασης τῆς γυναίκας, ἐνῶ διευκολινοῦσαν ἀπὸ τὴν ἄλλη μερὶα ἢ ἀπιστία τοῦ ἀνδρ. Μόλις ἐξαφανισθοῦν οἱ οἰκονομικὲς αὐτὲς προϋποθέσεις, πὺ ἐξ αἰτίας τῶν οἱ γυναῖκες ἀνέχονταν τὴν ἀπιστία τῶν ἀνδρῶν, (φοβόντουσαν γιὰ τὸ μέλλον τῶν καὶ τὰ παιδιὰ τῶν), ἢ χειραφέτηση τῶν γυναικῶν, πὺ καταχτήθηκε χάρις στὸ γεγονὸς αὐτό, θὰ συντελέσει μᾶλλον στὴ μονογαμία τῶν ἀνδρῶν, παρὰ στὴν πολυανδρία τῶν γυναικῶν».

[Τὸ τέλος τοῦ ἐρόμενο]

ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ.

Ἡ ΤΕΧΝΗ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟ ΛΑΟ!

Ἡ τέχνη εἶναι ἕνας καθρέφτης πὺ μέσα του βλέπουμε καθρεπτισμένο τὸν τρόπο πὺ ὁ ἀνθρώπος παράγει, χρησιμοποιώντας τὴ φύση, κείνο πὺ τοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ ζήσει καὶ νὰ διατηρήσει τὸ τομάρι του στὴ ζωὴ καὶ ἂν ἐξετίσουμε τὴν ιστορία τῆς τέχνης, θὰ

βροῦμε πὼς ὑπάρχει μιὰ συνεχὴς παράδοση ρεαλισμοῦ, πὸν ἄρχισε μὲ τὴ γένεσὶ τῆς, (π. χ. οἱ ζωγραφιῆς μέσα στὰ παλαιολιθικὰ σπήλαια), πὸν θὰ ἐπιζήσει ὅσπου ἡ τέχνη νὰ ἐκλείψει, γιατί καθρεφτίζει τὴν παραγωγικὴ σχέση μεταξύ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσης, πούναι ἡ βάση τῆς ζωῆς.

Στὴ σημαντικὴ ἐκείνη φάση, στὴν ἀνάπτυξη τῆς κοινωνίας, πὸν ὁ διανοητικὸς κόπος ἦτανε χωρισμένος ἀπὸ τὸν ὕλικὸ, ἐπεβλήθηκε μιὰ δευτερεύουσα παράδοση, πνευματικῆς, θρησκευτικῆς καὶ ἰδεαλιστικῆς τέχνης, πὸν διάρκεσε κι' αὐτὴ πάρα πολὺ, μὰ πὸν θὰ ἐξαφανιστεῖ σὰν ἡ τελικὴ ἄρνηση τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας κατορθωθεῖ λ. χ. σὲ μιὰ Κομμουνιστικὴ κοινωνία.

Σὲ ὁλόκληρη τὴν περίοδον αὐτὴ τῆς ἀνάπτυξης, π. χ. ὅσπου ἡ κοινωνία εἶναι χωρισμένη σὲ τάξεις, ἡ ἱστορία τῆς τέχνης εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἀκατάπαυστης πάλης καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀλληλουχίας τῶν δύο τούτων παραδόσεων. Ἐπομένως, ἄνκαι πλατιά ἐξετάζουμε τὶς φάσεις πὸν ἀπ' αὐτὲς μπορούμε νὰ διαπιστώσουμε καταστάσεις στὴν ἀνάπτυξη τῆς κοινωνίας, κ' οἱ δύο τούτες παραδόσεις, κι' ἀκόμα καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀλληλουχίας τῶν, συνεπάγονται τὶς ἱστορικὲς μορφές πὸν τὶς λέμε «Κλασσικὸ Ρυθμὸ» «Γοτθικὸ» κ. τ. λ. Ἡ Μαρξιστικὴ ἱστορία τῆς τέχνης περιγράφει, πρῶτα, τὴν πάλη πὸν εἶναι ἀπόλυτη μεταξύ τῶν δύο ἀντιτιθεμένων καὶ ἀμοιβαῖα ἀποκλειομένων τάσεων, κ' ὕστερα τὴ ρευστή τους καὶ μὲ ὀρισμένους ὄρους σχετικὴ ἔνωσή τους, ὅπως διακηρύττεται στοὺς διαφόρους «ρυθμοὺς» καὶ σὲ κάθε ἔργο τέχνης, καὶ ἐξηγεῖ καὶ τὶς δύο αὐτὲς ἀπόψεις τῆς τέχνης, μὲσ' ἀπ τὶς συνθήκες τῆς κοινωνικῆς πορείας, τῶν καταστάσεων πὸν οἱ ἀπόψεις αὐτὲς καθρεπτίζονται. Ὁ Μαρξιστικὸς Κριτικισμὸς συνίσταται στὸ ν' ἀνακαλύψει τὸ εἰδικὸ βάρος μέσα σὲ κάθε ρυθμὸ τέχνης, τὸν κάθε καλλιτέχνη, καὶ τὴν κάθε ἀπομονωμένη ἐργασία ἐκείνων τῶν στοιχείων πὸν ἀντανακλοῦν κάθε ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια, μὲ δυνατὴ καὶ πειστικὴ ἀπεικόνιση. Ἀλλὰ πρέπει πρῶτα πάντα νὰ θυμόμαστε πὼς ἡ τέχνη δὲ μιᾶζει μὲ τὴν ἐπιστήμη, πὸν κάνει τὴν πραγματικότητα νὰ ξεπέφτει, κάνοντάς τὴν ἓνα στυγνὸ ἔντυπο ἢ μιὰ συνταγή.

Ἡ ἀπεικόνιση τῆς τέχνης ξεσκεπάζει τὴν ἀπόλυτη ποικιλία τῆς πραγματικότητας, καὶ τὸν πολὺπλευρο πλοῦτο τῆς. Κ' εἶναι μέσα στὴν ἀπόλυτη ποικιλία τῆς, καὶ στὸν πολὺπλευρο πλοῦτο τῆς, πού πρέπει ἡ τέχνη νὰ ὑπολογισθεῖ καὶ νὰ ἐχτημηθεῖ.

* * *

Ὁ Ρεαλισμὸς εἶναι ἡ θέση τοῦ καλλιτέχνη πὸν ἀγωνίζεται νὰ καθρεπτίσει στὸ ἔργο του μιὰν ἀποψη τῆς πραγματικότητας, καὶ ν' ἀντιμετωπίσει τὰ προβλήματα πὸν προβάλλει ἡ ζωὴ. Ὁ Ρεαλισμὸς λοιπὸν εἶναι ἀπὸ φυσικὸ τοῦ λαϊκοῦ. Καθρεφτίζει τὶς ἐπιδιώξεις τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ἐκείνων, πὸν παράγουνε τὰ μέσα γιὰ τὴ ζωὴ. Ὁ Ρεαλισμὸς εἶναι τὸ μόνο μέσο πὸν σήμερα μπορεῖ νὰ

φέρει τὴν τέχνη πίσω στὸ λαό. Γιατὶ ὅπως εἶπε ὁ Λένιν στὴν Κλάρα Ζέτικιν : «δὲν ἔχει μεγάλη σημασία τὸ τί σκεφτόμαστε ἡμεῖς οἱ ἴδιοι γιὰ τὴν τέχνη, οὔτε ἔχει σημασία τί θεωροῦνε τὴν τέχνη μερικὲς ἑκατοντάδες, ἢ κι' ἀκόμα χιλιάδες μέσα σ' ἓνα ἔθνος, σὰν τὸ δικό μας, (τὴ Ρωσσία), μὲ τόσα ἑκατομμύρια. Οἱ ρίζες τῆς θάνατι βυθισμένες βαθιὰ μέσα στὶς πιὸ πυκνὲς μάζες τοῦ λαοῦ. Οἱ μάζες τὴ νοιώθουνε, καὶ τὴν ἀγαποῦνε. Ἡ τέχνη εἶν' ἐκείνη ποὺ ἐνώνει τὶς συγκινήσεις, τὶς σκέψεις, καὶ τὴ θέληση τῶν μαζῶν, καὶ τὶς ἀνεβάζει σ' ἀνώτερο ἐπίπεδο. Θὰ ξυπνήσει τοὺς καλλιτέχνες μέσ' ἀπ' τὶς μάζες, καὶ θὰ τοὺς θρέψει γιὰ νὰ ἀναπτυχθοῦν».

Ἐνας τέτοιος σκοπός, μπορεῖ νὰ φανεῖ πολὺ οὐτοπιστικὸς γιὰ τὸν καλλιτέχνη, ποὺ τόσο θλιβερά, καὶ βαθιὰ ξέρεῖ τὸν ὄλεθρο ποὺ μὲ ἐνάμιση αἰῶνα ἀχαλίνωτης ἐμπορείας ἔχει κατεργαστεῖ τὴν αἰσθητικὴ αἴσθησι τοῦ λαοῦ μας. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἀπλῆξομαστε, ἄς ἀφήσουμε τὸν καλλιτέχνη νὰ ἐμπνευθῆ ἀπ' τὰ λόγια τοῦ Οὐίλλιαμ Μόρρις, ποὺ γράφτηκαν τὸ 1879, πολλὰ χρόνια πρὶν νὰ φανοῦνε σημάδια ποὺ νὰ προλένε τὴν ἀναβίωση τῆς λαϊκῆς τέχνης σήμερον.

«Μὰ θὰ σὰς πῶ τοῦλάχιστο :

Θάρορος ! Γιατὶ πολλὰ θαυμαστά πράματα, ποὺ δὲν ἐλπίζαμε, συνέβηκαν «ἐν τῇ δόξῃ» τους, ἀκόμα κι' ὅλας μέσα σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ διάστημα ποὺ ἔχω ζήσει».

«Ναί, ναί, οἴγουρα αὐτὰ τὰ χρόνια εἶναι θαυμαστά καὶ καρποφόρα γι' ἀλλαγὴ, ποὺ σὰ φθίρει καὶ φτιάει νέα ζωὴ, ἀκόμα καὶ μεσ' τὴ φθορὰ τῆς, μιὰ μέρα θὰ φέροι πιὸ καλὰ πράματα γιὰ τὶς τυρορατισμένες μέρες τῶν ἀνθρώπων ποί, μ' ἐλευθερωμένες πιά τὶς καρδιές, καὶ μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα θὰ κερδίσουνε ἀκόμα μ' ἀφορὰ τὴν αἴσθησι τῆς ἑξωτερικῆς ὁμορφιάς, καὶ θὰ τὴ χαροῦνε.

Στὸ μεταξὺ ἂν οἱ ὄρες αὐτὲς εἶν' σκοτεινές, ὅπως κ' εἶναι μὲ πολλοὺς τρόπους, ἄς μὴ καθόμαστε μὲ δεμένα τὰ χέρια, σὰν ἀνόητοι καὶ «καθὼς πρέπει κύριοι», καὶ νὰ σκεφτόμαστε πὼς ἡ κοινὴ δουλειὰ δὲν εἶναι καὶ τόσο ἀρκετὰ καλὴ γιὰ μᾶς, ἀπηυδισμένοι ἀπ' τὸν κυκεῶνα τῶν πραγμάτων. Μὰ πιὸ καλὰ θάνα νὰ ἐργαζοῦμε σὰν καλοὶ ἀνθρώποι προσπαθώντας, κάτ' ἀπ' τὸ θάμπὸ φῶς ἐνὸς κεραιοῦ, νὰ χοιμε ἔτοιμο τὸ ἐργοστάσιό μας μπροστὰ στὸ αὐριανὸ ἠλιόφωτο,—γιὰ τὸ αὐριανὸ ναί!—ὅταν ὁ πολιτισμένος κόσμος ὄχι ἀπληστος, ὄχι ἐγωϊστῆς κι' ὄχι ὀλέθριος, θάχει μιὰ καινούργια τέχνη, μιὰ ἐτίδοξη τέχνη, φτιαγμένη ἀπ' τὸ λαὸ, καὶ γιὰ τὸ λαὸ εὐτυχία προορισμένη γιὰ τὴν ἀπόλαψι τοῦ δημιουργοῦ τῆς».

(Μετάφρ. ἀπὸ βιβλίον τοῦ
Φ. Ντ. Κλίνσντερ)

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

[Συνέχεια από τη σελ. 61]

Για παράδειγμα έχουμε :

1. Παραβίαση τῶν ἐργατικῶν νόμων, ἀπὸ μέρους τῶν ἐργοδοτικῶν σωμάτων.

2. Παραβίαση τῶν συλλογικῶν συμφωνιῶν μὲ τὶς ἐπαγγελματικὰς ἐνώσεις.

3. Ἐπέμβαση στὴ νόμιμη δράση τῶν ἐπαγγελματικῶν ἐνώσεων, ἢ ἐργοστασιακῶν ἐπιτροπῶν.

4. Ἰδρυση ἐμπορικῶν ὀργανώσεων γιὰ ἰδιωτικὴ ὠφέλεια.

5. Εἴσπραξη πρὸ πολλοῦ ἐνοικίου ἀπ' ὅ,τι ἐπιτρέπεται.

Ἐνα ἄλλο σημεῖο τοῦ σοσιαλιστικοῦ περιεχομένου τοῦ σοβιετικοῦ νόμου, εἶναι ἡ σοβαρότητα πρὸς δίνεται στὰ ἐγκλήματα, ἐνάντια στὴ δημοσία (σοσιαλιστικὴ) περιουσία, πρὸς κατέχουν ἐξαιρετικὴ θέση στὸν ποινικὸ κώδικα, καὶ τιμωροῦνται σχετικῶς αὐστηρὰ. «Πρόσωπα πρὸς ἐπεμβαίνουν σὲ δημοσία σοσιαλιστικὴ περιουσία, εἶναι ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ», λέγει τὸ σοβιετικὸ σύνταγμα.

Ἄλλοι νόμοι πρὸς ξεχωρίζουν στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση, εἶναι ἐκείνοι πρὸς ἀναφέρονται σὲ ὀπισθοδρομημένες περιοχές, τῶν ἀνατολικῶν μερῶν τῆς Ἐνωσης, καὶ πρὸς καθιστοῦν τιμωρητέο ἀδίκημα τὴν ἄσκηση ὠρισμένων φυλετικῶν ἐθίμων, (σὰν τὴν «ἐκδίκηση τοῦ αἵματος»), πρὸς ἐπὶ τωρινὴ κοινωνία εἶναι ἀντικοινωνικὰ καὶ ἐπικίνδυνα.

Ἐπίσης ὑπάρχουν εἰδικοὶ αὐστηροὶ νόμοι πρὸς προστατεύουν ὠρισμένα τμήματα τοῦ λαοῦ, π.χ. ἐκείνοι πρὸς ἀπαγορεύουν τὸ ξυλοκόπημα καὶ τὸν κακομεταχειρισμὸ τῶν παιδιῶν, καὶ ἐκείνοι πρὸς προστατεύουν τὰ δικαιώματα τῶν γυναικῶν.

Οἱ εἰδικοὶ νόμοι ἐνάντια πρὸς φυλετικὸ μῖσος, εἶναι ἐπίσης ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος.

Τὰ διάφορα «μέτρα κοινωνικῆς ἀμυνας» κυμαίνονται ἀνάμεσα στὴν ποινὴ τοῦ θανάτου, καὶ στὴ νουθεσία.

Αὐτὰ ἐπίσης περιλαμβάνουν:

1. Διακήρυξη πρὸς ὁ κατηγορούμενος εἶναι ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ, στέρηση τῶν δικαιωμάτων του σὰν πολίτη, καὶ ἐξορία:

2. Καταναγκαστικὴ ἐργασία, μὲ ἢ χωρὶς στέρηση τῆς ἐλευθερίας.

3. Κατατάσχεση περιουσίας.

4. Πρόστιμο.

5. Διάταγμα γιὰ ἀποζημίωση τῆς βλάβης πρὸς ἔγινε.

Ἐγκλήματα ἐνάντια πρὸς κράτος, ἐξαιρετικὰ σοβαρῆς φύσης, ἢμποροῦν νὰ τιμωρηθοῦν μὲ θάνατο—πρὸς θεωρεῖται σὰν τὸ «ἀνώτατο μέτρο κοινωνικῆς ἀμυνας».

Παραδείγματα :

1. Ένοπλη εξέγερση για την ανατροπή του κράτους.
2. Ποροχή βοήθειας σε εξωτερική εχθρική χώρα.
3. Κατασκοπεία, σε εξαιρετικά σοβαρές περιπτώσεις.
4. Σαμποτάζ των κρατικών ιδρυμάτων, σε σοβαρές περιπτώσεις.
5. Τρομοκρατικές πράξεις ενάντια στους Σοβιετικούς Άσχηγούς.
6. Άντεπαναστατική δράση και προπαγάνδα, που επιφέρουν σοβαρό κίνδυνο στο κράτος.
7. Λιποταξία απ' τις ένοπλες δυνάμεις, σε ενεργό υπηρεσία.

Η ποινή του θανάτου, ούτε και σ' αυτές τις υποθέσεις δεν επιβάλλεται κατ' ανάγκη. Τα περιστατικά έκαστης υπόθεσης εξετάζονται απ' το δικαστήριο που δικάζει την υπόθεση, και μικρότερες ποινές επιβάλλονται αν το δικαστήριο το βρει εύλογο. Έτσι η ποινή του θανάτου ήμπορεί νάντικατασταθεί με την εξορία, και σε μερικές περιπτώσεις με τή φυλάκιση.

Συνήθως έχτελείται με τουφεκισμό. Οί έγκληματίες όμως που βρέθηκαν ένοχοι πολεμικών έγκλημάτων στο Κρασνοτάρ, (Ιούλης του 1943), και στο Χάρκοβο, (Δεκέμβρης του 1943), καταδικάστηκαν σε θάνατο με άγχόνη, και ο άπαγχονισμός έγινε δημόσια με πολεμικό διάταγμα.

[έξακολουθεί]

ΓΙΑ ΤΟ ΨΩΜΙ ΚΑΙ ΛΕΦΤΕΡΓΙΑ!

Και πάλι νέος, σύντροφοι, αγώνας προσκαλεί μας,
για τὸ ψωμὶ καὶ Λεφτεργιά!

Πιστὴ πρὸς τὴν Ἰδέα μας, τὴν Κόκκινην Ἰδέαν,
ἄς σηκωστ' ἡ γροθιά,

νὰ σπάσει ξεροκέφαλα, νὰ σπάσει πὶ' ἄλυσίδες,
κ' ἡ μέρα εἶναι κοντά
ποὺ ἐδῶ στὴ Γῆ, τὴ Μάνα μας, ὅλα δικά μας θᾶναι,
καὶ τὸ ψωμὶ κ' ἡ Λεφτεργιά!

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ :

ΤΑΛΕΝΤΑ ΠΟΥ ΧΑΝΟΥΝΤΑΙ.

ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΚΑΙ ΑΒΕΡΚΙΟΥ

Μιά απ' τις μεγαλύτερες δυστυχίες μου—ίσως ή μεγαλύτερη—για να μὴν πῶ ή μόνη—είναι τ' ὅτι δὲν εἶμαι καὶ πεζογράφος, παρὰ ἕνας ἀπλός, ἕνας καλὸς ποιητής. Κι' ὁ ποιητής, ὅσο μεγάλος κι' ἂν εἶναι, δὲ μπορεῖ νὰ ἐκφραστεῖ ὅσο καὶ ὅπως λαχταρᾷ μέσα στ' ἀναγκαστικά τεχνικά ὄρια τοῦ στίχου, καὶ τοῦ πιὸ ἐλεύθερου καὶ τοῦ πιὸ μοντέρνου ἀκόμα. Κ' ἔχει τόσα πράματα νὰ πεῖ ὁ σύγχρονος ὁ ἀνήσυχος, ὁ τραγικὸς ἄνθρωπος!

Ἔτσι καὶ στὸ τωρινὸ θέμα μου γιὰ τὸν πανάξιο, τὸν παντοδύναμο λαὸ—τὸ πιὸ ἀγαπητό μου—δὲ θὰ μιλήσω παρὰ σὰν ποιητής—δηλ. μὲ τὴ ψυχὴ πρῶτ' απ' ὅλα—κι' ὄχι μὲ τὴ ψυχρή, τὴν κοντόφθαλμη, τὴν ἀνατομικὴ «λογικὴ»:

Τὸν «Ὁρθόδοξον Κωνσταντίνου» (ὅπως εἶναι γραμμένος στὰ «ληξι-αρχικὰ βιβλία»...) ἢ τὸν «Ὁρθοδοξῆ» ὅπως τὸ ξέρεي ὅλο τὸ προλεταριάτο—ἢ τὸν «Ἀλήτη», ὅπως μοῦ ἀρέσει πολὺ νὰ τὸ φωνάζω—καὶ δὲν τὸ κρύβω ἀπὸ κανένα—οὔτε ἀπὸ τὸν ἴδιον—τὸ γνωρίζω ἀπὸ μικρὸ παιδάκι, σ' ὅλη τὴν πολυκύμαντη βιοπάλη του,—ἀπὸ: ἀλήτη—καὶ τώρα λούστρο...

Ἐ! λοιπόν, ἀνάμεσα σ' αὐτὸ τὸ βαρὺ—τὸν ἀνείπωτο—ψυχικὸ Γολγοθᾶ—παιδὶ πρᾶμα...—νὰ βρῆσκει καιρὸ νὰ καλλιεργεῖ—τί ἀγωνία!—καὶ τίς κλίσεις του! Γιατί—ἀκούστε το καλὰ—τὸ βλαστάρι αὐτὸ τοῦ λαοῦ ἔχει τριπλὸ ταλέντο. Στὴ γλυπτικὴ, στὴ ζωγραφικὴ, καὶ στὴν ποίηση. Πάν' απ' ὅλα βέβαια στὰ

δυὸ πρῶτα—καὶ ξέχωρα στὴ γλυπτικὴ

Δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχει προλεταριασ—στὴν πρωτεύουσα τοῦλάχιστο—ποὺ νὰ μὴν εἶδε τὰ ἔξυπνα, τὰ γελοιογραφικά του, καὶ σοβαρὰ σκίτσα,—καὶ τίς δημιουργικὲς μεγεθύνσεις—καὶ τὰ ἐκφραστικά, τὰ ὀλοζώντανα γλυπτικά του μικροσκαλίσματα. Ὅλοι τὰ ἐχτιμῶνε καὶ τὰ παινεύουνε.—ἐχτός—βέβαια—ἀπὸ κάποιους... «Ἠγέτας», ποὺ ἐννοοῦν σώνει καὶ καλά νὰ τὸν πικραίνουν μὲ τὸ «πνεῦμα» τους—τὸ «μορφωμένον πνεῦμαν»...—καὶ νὰ τοῦ κόβουν ἄνθρωπος εἶναι...—τὰ φτερά του—κι' ἄς παίρνουν—ὑπονοεῖται—πάντα κατάστηθες σατυρικές, κομμουνιστικὲς ἀποκρίσεις—σωστὲς κονταριές...

Ναί! τοῦ κόβουν τὰ φτερά! Γιατί ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς κάνει τριπλὸ καταμέτωπο ἀγῶνα, —εἶπαμε: Μὲ τὴ φτώχεια, μὲ τὸ χτηνώδικο πολλὲς φορὲς ἀντικαλλιτεχνικὸ περιβάλλο, καὶ μὲ τὸν ὑποσυνείδητο παλιὸ ἀλήτικο ἑαυτό του.

Δυστυχῶς ἐχτός ἀπὸ μένα, καὶ τὸν καλὸ καὶ ἄξιο ἄνθρωπο καὶ ζωγράφο μας τὸν Τηλέμαχο Κάνθο, δὲν πιστεύω νὰ τόνε βοήθησε καὶ τρίτος τοῦλάχιστο ἄνθρωπος. Ποιὸς γνοιάζεται γιὰ «τέτοια πράματα—μικροπράματα—μασκαραλίκια» ὅπως τὰποκαλοῦν καὶ οἱ ταξικοὶ μας ἐχθροί;!

Λοιπὸ ἄς κάνουν ταῦτιά τους τέσσερα οἱ... «ἰκελικοὶ» καὶ «κάθε πίστης καὶ φυλῆς» «ἀριστεροὶ» καὶ

«ὑπεραριστεροί». Ἐγκληματοῦν θανάσιμα ἂν ἀφίσουν αὐτὸ τὸ σύντροφο, αὐτὴ τὴ λαχτάρια τῆς μύζας τὴ φλογερὴ νὰ μαραθεῖ, νὰ ρέψει, νὰ ξεραθεῖ προτοῦ δώσει ἔστω κ' ἓνα ζουμερόν, ὀλόγλυκο καρπὸ, καὶ νομίζουν πὼς κομμουνισμὸς εἶναι μονάχα ὁ στιγνός, ταξικός, ἐπαγγελματικὸς—στομαχικὸς ἀγώνας—ἢ γιὰ τοὺς «φίλους· αὐτοὺς ἢ κατάληψη μιᾶς γραφειοκρατικῆς θεσοῦ· λας, ἢ ὑποβολὴ μιᾶς «διαμαρτυρίας» ἢ ἢ σύνταξη ἑνὸς «ὑπομνήματος».

Κ' ἐξηγούμαστε σταράτα. Μόλις τὸ ἐπιτρέψουν οἱ Ἑλλαδικὲς συνθήκες—προπαντὸς οἱ συγκοινωνιακὲς—νὰ ξεοδεφτοῦν μερικὲς λίρες ἀπὸ τὶς δεκατρεῖς, (ἄριθμὸς 13), χιλιάδες λίρες—γαῖμα τοῦ προλεταριάτου, (πὺν σπαταλοῦνται, ἀνεμοσκορποῦνται—σὰν ἄχυρα—γιὰ τὴν ἐξάχρονη (ἄριθμὸς 6) καιροσκοπικὴ δρᾶση τοῦ Ἄ—κέλ), γιὰ νὰ πᾶν στὴν Ἀθήνα νὰ καλλιεργήσουν—πραχτικὸ ἔστω—τὸ ταλέντο του; αὐτός, κ' ὁ Κώστας ὁ Ἀβερχίου.

Μ' αὐτὸ, δὲ γνωρίζομαστε προσωπικά· μὰ εἶμαι βέβαιος καὶ γι' αὐτοῦ τὸ καλλιτεχνικὸ μέλλο, ξέροντας λίγη ἀπὸ τὴ δουλειά του, καὶ πιστεύοντας ὀλόκαρδα στὶς φω-

τεινὲς συστάσεις—παρατηρήσεις τοῦ διαλεχτοῦ μου φίλου ζωγράφου.

(Ἐδῶ πὺν τὰ λέμε ἀπορῶ πὼς τοῦ ξέφυγαν τοῦ στοχαστικοῦ—καὶ παρατηρητικοῦ—Κώστα Προυσῆ).

Ναί! ἐγκληματοῦν—αὐτοὶ καὶ ὁποιοιδήποτε—ἂν ἔχουν ἐτούτη τὴ σάπια ἰδέα—ἢ μᾶλλο κάνοντας πὼς δὲν καταλοβαίνουν

Πρωτεύει—ἀναμφίβολα πᾶν' ἀπ' ὅλα—ὁ πολιτικὸς, ὁ ταξικός—μὲ τὰ δόντια—ἀγώνας, μὰ παράλληλα πρέπει νὰ συμβαδίζει κ' ὁ καθαρὰ πνευματικὸς, καὶ καλλιτεχνικὸς ἀγώνας. Εἶν' ἀπαραίτητο, εἶνε ἱερὸ καθῆκο· γιὰτι—ἄς τὸ ξανακούσουν μὲ κάθε μόριο, μὲ κάθε ἄτομο, μὲ κάθε ἠλεκτρόνιο τῆς ὑπαρξης τους!—ἀπ' ὅλες τὶς αἰώνιες—πολιτικὲς ἀκοίμητες τρικυμίες, ὅτι ἀπομένει—στὰ στερνά,—εἶναι οἱ ἀμάραντοι, οἱ ἀθάνατοι καρποὶ τοῦ πνεύματος!

Ναί, ἐγκληματοῦν! γιὰτι ὁ Ὁρθοδοξὸς κ' ὁ Ἀβερχίου μποροῦν νὰ τμήσουν κ' αὐτοὶ τὸν τόπο μας—καὶ τὸν ἀγώνα μας!

ΓΙΩΡΓΗΣ ΧΕΙΜΑΡΙΔΗΣ

12.9.45.

ΓΥΡΩ ΑΠ' ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ:

“Τ' ΑΡΡΑΒΩΝΙΑΣΜΑΤΑ”

Τὸ «Ἀρραβωνιάσματα», ἢ ἠθογραφία τοῦ Μπόγγρη πὺν ἀνέβασε ὁ «Προμηθεὺς», καὶ πὺν ἔγινε τόσος θόρυβος γύρω ἀπὸ τὸ ἀνέβασμά της, δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὰ νεοελληνικὰ θεατρικὰ ἔργα, οὔτε κ' ἀπὸ τὰ πιὸ καλὰ τοῦ συγγραφέα τῆς «Καινούρ-

γιας Ζωῆς». Πρόκειται γιὰ ἓνα ξεπερασμένο πιά ἠθογραφικὸ ἔργο, πὺν θὰ μποροῦσε νὰ παιχθεῖ ἂν ὁ «Προμηθεὺς» εἶχε μονάχα σκοπὸ νὰ γνωρίσει στὸ κοινὸ μας, σὲ εἰδικὴ σειρὰ παραστάσεων, τὰ Ἑλληνικὰ θεατρικὰ ἔργα μιᾶς ὠρισμένης περιόδου, ἀνεξάρτητα ἀπὸ

τῇ μεγάλῃ, μικρῇ ἢ ἀσήμαντῇ καλλιτεχνικῇ ἀξίᾳ τους.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου θὰ μπορούσε νὰ συγκινήσει σήμερα ἓνα ἀκροατήριον ἀπὸ πολὺ ἀπλοϊκοὺς ἀνθρώπους: (ἓνας ψαρᾶς, ὁ Δημητρός, ἀγαπᾷ μιὰ κοπέλλα καί, σὰν ἀποφασίζει νὰ τὴν πάρει, μαθαίνει πὼς εἶναι ἀδελφή του ἀπὸ τὴν ἴδιαν μάνα κι' αὐτοχτονεῖ) καὶ τὸ ἔργο παρουσιάζει ἓνα βασικὸ συγγραφικὸ ἐλάττωμα: ἐνῶ στὸ τέλος τῆς δεύτερης πράξης φτάνουμε σ' ἓνα ὀξύτατο δραματικὸ σημεῖο, (ὁ Δημητρός τὰ πληροφορεῖται ὅλα), ὕστερα ἀπὸ τὸ ὅποιο ἡ λύση ἔπρεπε νὰ ἔλθει ἀμέσως, ἀκολοιθεῖ μιὰ τρίτη πράξη χωρὶς σχεδὸν ἐνδιαφέρον (ὁ θεατὴς δὲν περιμένει πιὰ νὰ πληροφορηθεῖ τίποτα), πού καταλήγει στὴν αὐτοχτονία τοῦ Δημητροῦ, πού εἶναι καὶ ἡ λύση τοῦ ἔργου.

Ὡστόσο, τὴν ἠθογραφία αὐτὴ τοῦ Μπόργη θὰ μπορούσε νὰ τὴν παρακολουθήσει κανεὶς χωρὶς νὰ δυσαρεστηθεῖ, ἂν παιζότανε σὲ μιὰ ζωντανὴ ἀτμόσφαιρα καὶ ἀπὸ ἠθοποιοὺς πού μὲ τὸ παίξιμό τους δὲν θὰ τὸν ἀφήνανε νὰ προσέξει τίς ἀδυναμίες τοῦ ἔργου. Δυστυχῶς, ὅμως, τίποτα δὲν ἔγινε γιὰ τὴ δημιουργία τῆς ἀναγκαίας ἀτμόσφαιρας. Λυποῦμαι πολὺ πού ἡ γνώμη μου σχετικὰ μ' αὐτὸ θάπογητεύσει πρῶτα τὸ λαμπρὸ μας καλλιτέχνη, σκηνογράφου τοῦ ἔργου, Τ. Κάνθο. Ὁ Κάνθος, πού μᾶς εἶχε συνηθίσει σὲ τόσο αἰσθητικὲς σκηνογραφίες, αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν κατάφερε νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἀτμόσφαιρα πού ἀπαιτοῦσε τὸ ἔργο. Μὲ τὸ μαῦρο ἐκεῖνο ριντῶ πού τοποθέτησε στὸ βᾶθος τῆς σκηνῆς—ἓνα ριντῶ φορτωμένο σκόνῃ, τοῦλάχιστο τὸ θράδυ πού ἤμουνα ἐγὼ στὸ θέατρο—καὶ τοὺς δυὸ τοίχους

δεξιὰ καὶ ἀριστερά, πού ὑπονοοῦσαν τὸ σπίτι τοῦ καπετὰν Λεμπέση, δὲ δινότανε οὔτε νύξη κὰν πὼς τὸ ἔργο παιζότανε σ' ἓνα νησιώτικο, ψαράδικο χωριό. Ἀκουσα πὼς ὁ τρόπος αὐτὸς σκηνογραφίας ἐπεβλήθηκε στὸν Κάνθο ἀπὸ τὸ νέο σκηνοθέτη τοῦ «Προμηθεᾶ» Λεμό, πού θέλησε νὰ χρησιμοποιήσει γιὰ τὴ σκηνογράφηση τοῦ ἔργου μέσα λιτά. Συμφωνῶ ἀπόλυτα πὼς καὶ μὲ λιτὰ μέσα μποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ ἴδια ἀποτελέσματα, πού φτάνει κανεὶς μὲ πολυτελῆ μέσα. Ἀλλὰ στὴν περίπτωση αὐτὴ κανένα καλλιτεχνικὸ ἀποτέλεσμα δὲν πραγματοποιήθηκε, γιὰτὶ ἀπλούστατα κανένα ἀπολύτως μέσο δὲ χρησιμοποιήθηκε. Ἐκεῖνο πού ἐπικράτησε ἦταν ἡ προχειρότητα· καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ἡ ἀποτυχία. Ἐχτὸς ἀπ' αὐτό, τὸ ἴδιο καταθλιπτικὸ μαῦρο ριντῶ κυριάρχησε καὶ σ' ὀλάκερη τὴ δεύτερη πράξη, πού ἔπρεπε νὰ παιχτεῖ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σπιτιοῦ, καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀλλοιώθηκε καὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ ἔργου.

Δὲν ὑπάρχει, βέβαια, ἀμφιβολία—κι' αὐτὸ εἶναι στὸ ἐνεργητικὸ τοῦ Λεμοῦ—πὼς οἱ ἠθοποιοὶ αὐτὴ τὴ φορὰ παίξανε, ἢ προσπάθησαν νὰ παίξουνε, μὲ γοργόδα καὶ μπρίο, πράγμα πού δὲ μᾶς συνηθίσαν ὡς τὰ τώρα οἱ ἠθοποιοὶ μας. Ἀλλὰ τίποτα σχεδὸ πέρα ἀπ' αὐτό. Ὁ Λεμός στὸ ρόλο τοῦ καπετὰν Λεμπέση ἔπαιξε ἀπλῶς εὐσυνείδητα. Δὲν κατόρθωσε νὰ μεταδώσει κανένα σχεδὸ δημιουργικὸ παλμό, καμμιὰ συγκίνηση. Κάπου-κάπου μάλιστα ἦταν ἐνοχλητικὰ μονότονος. Βέβαια, δὲν μπορεῖ νὰ κρίνει κανεὶς τὴν ἀξία τοῦ Λεμοῦ ὡς ἠθοποιοῦ ἀπὸ ἓνα μονάχα ρόλο, γιὰ τὸν ὅποιο ἴσως νὰ μὴ ἔχει μερικὰ εἰδι-

κὰ προσόντα. Θὰ πρέπει, γι' αὐτό, νὰ τὸν δεῖ κανεὶς καὶ σὲ μερικὰ ἄλλα ἔργα, προτοῦ ἐκφέρει τελειωτικὴ γνώμη γιὰ τὶς ἱκανότητές του.

Ὁ Παστελλίδης στὸ ρόλο τοῦ Δημητροῦ ἔπαιξε μὲ μπρίο καὶ δημιουργικὰ στὴν πρώτη καὶ τὴ δεύτερη πράξη, ἐνῶ στὴν τρίτη πράξη μού φάνηκε μᾶλλον μελοδραματικός. Θύμιζε πολὺ τὸ ρόλο του στὸ «Γυιὸ τοῦ Ἰσχιου». Ἴσως βέβαια, νὰ φταίει καὶ ὁ ρόλος, πού στὴν τρίτη πράξη ἀδυνατίζει πολὺ καὶ καταντᾷ μελοδραματικός. Ὡστόσο, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς ὁ Παστελλίδης εἶναι ἕνας ἠθοποιὸς μὲ πολλὰ δυναμικότητες, καὶ μὲ τὴν ἐπιμέλειά του καὶ τὴν προσπάθεια πού καταβάλλει δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ φτάσει κάποτε ψηλά. Ξεχωρίζει ἀνάμεσα σ' ὅλους τοὺς ἠθοποιούς μας. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἠθοποιούς, ἡ Μετζίτη ἦταν ἀπλῶς εὐσυνειδητὴ. Ὁ Φινόπουλος παρουσίασε φανερὴ ἐξέλιξη, καὶ κάπου-κάπου ἦταν δημιουργικός. Ἡ Κυπρούλα Λεπτοῦ ἔχει ἀρκετὴ δροσιά καὶ χάρη, εἶναι ὅμως ἐκνευριστικὰ μονότονη. Ὁ Ἐλευθεριάδης ἔπαιξε μ' ἀσυνήθιστο μπρίο, εἶναι ὅμως ἀδικαιολόγητος νὰ παρουσιαθεῖ μὲ χιτλερικὸ μυστάκι, ἐνῶ ὑποδυότανε τὸ ρόλο ἐνὸς ἀπλοῦ ψαρά τῆς Κούλουρης!

Ὁ Ἀντωνιάδης, ἐνῶ διαθέτει ἀρκετὰ προσόντα, ἐννοεῖ νὰ τὸ ρίχνει διαρκῶς στὴ φάρσα. Οἱ μικροὶ ρόλοι ἦσαν ὅλοι κάτω ἀπὸ τὸ μέτρο. Ἰδιαιτέρως ὁ ἠθοποιὸς πού ὑποδυότανε τὸ γκαρσόνι τῆς ταβέρνας ἔπαιξε πολὺ γελοῖα.

Ἔχω καὶ μιὰ ἄλλη σοβαρὴ ἐπιφύλαξη: Τὸ πανηγύρι τῆς τρίτης

πράξης, μὲ τὶς συνεχεῖς βάρβαρες σφυριές, δὲ μποροῦσε νὰ εἶναι πιὸ ἀντιαισθητικό. Ὁ Λεμὸς, εἶχε, φαίνεται, τὴν πρόθεση—καὶ σωστά, βέβαια, προκειμένου γιὰ ἕνα νατουραλιστικὸ ἔργο πού εἶναι μιὰ ἠθογραφία—νὰ δώσει μιὰ ρεαλιστικὴ εἰκόνα τοῦ πανηγυριοῦ. Ἀλλὰ ρεαλισμὸς δὲ σημαίνει καὶ αἰσθητικὴ χυδαιότητα. Ὁ σκοπὸς τοῦ συγγραφέα εἶναι φανερός: Θέλησε νὰ ὑπογραμμίσαι τὸ τραγικὸ στοιχεῖο πού κυριαρχεῖ στὴν τρίτη πράξη, πλαισιώνοντάς το σ' ἕνα περιβάλλον χαρᾶς καὶ γλεντιοῦ. Δὲ μπορῶ ὅμως νὰ καταλάβω πὼς δὲν προδίνεται ὁ σκοπὸς αὐτὸς μὲ τὸ νὰ ἀκούει κανεὶς συνεχεῖς διαπεραστικὰ σφυριές, στὸ μέσο, πρὸ πάντων, τοῦ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ πού λένε οἱ ψαράδες. Δὲν ἐννοῶ, βέβαια, πὼς τὸ τραγοῦδι αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ἐχτελεσθεῖ μὲ αὐστηρὰ πειθαρχημένη ὀρχήστρα καὶ χορωδία, πρᾶγμα πού δὲν ταιριάζει, ἀσφαλῶς, σὲ μιὰ ρεαλιστικὴ ἐρμηνεία. Μποροῦσαν ὅμως νὰ λείπουν οἱ ἀντιαισθητικὲς ἐκνευριστικὲς σφυριές, πού προδίδαν τὴν πρόθεση τοῦ συγγραφέα.

Ἀπὸ τὸν «Προμηθεά», πού, ὅπως ἔχει διακηρυχθεῖ ἐπανειλημμένα, δὲν ἐπιδιώκει ἐμπορικὰ κέρδη, ἀλλὰ μονάχα τὴν αἰσθητικὴ ἐξύψωση τοῦ κοινοῦ, θὰ περιμένουμε πιὸ ἀξιόλογες παραστάσεις—καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ ρεπερτορίου καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἐρμηνείας. Ἐπίσης, οἱ διαφημίσεις τῶν ἔργων του θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι πιὸ σοβαρές, ἔτσι πού νὰ μὴ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ παρεξηγῶνται ὅτι ζητοῦν νὰ παραπλανήσουν τὸ κοινό.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ :

Β. Α. ΚΑΡΠΙΝΣΚΙ :

“ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΟΛΛΕΧΤΙΒΕΣ”

Τὸ βιβλίο αὐτὸ τοῦ Καρπίνσκι εἶναι ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον βιβλίο, ποὺ καταπιάνεται μὲ τὴν κολλεχτιβοποίηση τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας στὴ Σοβιετικὴ Ρωσσία, μὲ βάση τὴ σοσιαλιστικὴ οἰκονομία. Στὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ ναντιληφθεῖ καθαρὰ τὴν τεράστια διαφορὰ ποὺ ἐπικρατεῖ στὴ γεωργικὴ παραγωγή σ’ ἓνα σοσιαλιστικὸ καθεστῶς, ὅπου ὁ ἀγρότης εἶναι κύριος τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, καὶ τοῦ οἰκονομικὰ κατεστραμμένου ἀγρότη τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, ποῦναι αἰώνιος σκλάβος τοῦ τοκογλύφου, τοῦ ἐμπόρου καὶ τῶν ἄλλων παρασιτικῶν ἐμπορομεσιτῶν. Τὸ βιβλίο αὐτό, ἀνεξάρτητα τοῦ ἂν ἔχει μερικὲς ἱστορικὲς πολιτικὲς ἀνακρίβειες, μᾶς λέει μιὰ μεγάλη ἀλήθεια, καὶ τὴν τονίζουμε γιὰ νὰ τὴν ἔχουν ὑπ’ ὄψη τους οἱ ὁπαδοὶ τῆς θεωρίας τοῦ... «ἀστικοδημοκρατικοῦ μετασχηματισμοῦ»: Στὴ Ρωσσία ἡ κολλεχτιβοποίηση τῆς χώρας δὲν ἄρχισε ὕστερα ἀπὸ μιὰ μικρὴ ἢ μεγάλη περίοδο. «ἀστικοδημοκρατικοῦ μετασχηματισμοῦ», μὰ ξεκίνησε παρᾶλληλα μὲ τὴ βιομηχανοποίηση τῆς χώρας. Γιατὶ κολλεχτίβα σημαίνει ὑπαρξὴ βαρεῖας βιομηχανίας. Καὶ «ἀστικοδημοκρατικὸς μετασχηματισμὸς» καὶ κολλεχτίβα πραγ-

ματοποιοῦνται, μονάχα κάτω ἀπ’ τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Τὸ βιβλίο εἶναι κακοτυπωμένο, (ἴσως γι’ αὐτὸ νὰ φταίει ὁ ἐκδοτικός ὄργανισμός, κ’ ἡ ἀνεπάρκεια τυπογραφείων νὰ νανταποκριθοῦν σ’ αὐτὸ) καὶ μὲ πολλὰ λάθια: γλωσσικά, μεταφραστικά κλπ. Μὰ ὡς ἓνα σημεῖο τὰ συχωροῦμε γιατί ἡ μετάφραση κ’ ἡ ἐκδοτικὴ ἐπιμέλεια γίνηκαν ἀπὸ τὸν ἐφημεριδοπώλη Δύστηνο. Ὁ Δύστηνος ὑπερεχτίμησε τὸν ἑαυτό του, θέλησε νὰ τὸν ὑπερβάλει κ’ ἀπότυχε. Γι’ αὐτὸ τοῦ συστήνουμε νὰ καταπιάνεται μὲ εὐκολώτερες δουλειές, ποὺ εἶναι μέσα στὰ πλαίσια τῶν δυναμικοτήτων του. Κι’ ἀπὸ τίς εὐκολώτερες προσπάθειες, μιὰ μέρα ἀσφαλῶς θὰ φτάξει στὶς δυσκολώτερες.

Παρ’ ὅλα αὐτὰ τὰ μειονεχτήματα τὸ βιβλίο πρέπει νὰ διαβαστεῖ πλατιά ἀπὸ τὸν ἐργατοαγροτικὸ μας κόσμο, γιατί εἶναι ἓνα βιβλίο μὲ μεγάλη μορφωτικὴ ἀξία.

Πρέπει ὅμως νὰ προσφέρεται σὲ τιμὴ, ποὺ νὰναι πιὸ προσιτὴ καὶ στὸ βαλάντιο τοῦ πιὸ φτωχοῦ ἐργαζόμενου.

Τιμή: ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ 4 1/2 ΓΡ.
Η ΧΡΟΝΙΑ 6 ΣΕΛ.

Γ. ΧΕΙΜΑΡΙΔΗΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁδός Ἁγ. Ἀντωνίου Ἀρ. 1
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
Α. Α. ΓΡΥΣΠΗ